

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Mulle on tärkeitä”
- lasten hyvinvointitutkimus
kehittämistyön perustana

Vesa Setälä & Jonna Takala

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

”Mulle on tärkeää”

- lasten hyvinvointitutkimus kehittämistyön perustana

Vesa Setälä & Jonna Takala
Sosiaalisen kuntoutuksen johtami-
nen ja kehittäminen & Sosiaalialan
käytäntöjen asiakaslähtöinen kehit-
täminen
Opinnäytetyö
Toukokuu 2018

Vesa Setälä & Jonna Takala

”Mulle on tärkeää”- lasten hyvinvointitutkimus kehittämistyön perustana

Vuosi 2018 Sivumäärä 69

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus 5-8 -vuotiaiden lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksista. Opinnäytetyö on osa Lapsen paras - yhdessä enemmän -hanketta. Tutkimuksessa kerätyn tiedon pohjalta kehitetään digitaalinen mittaristo lasten hyvinvointityön tueksi. Tutkimuskysymyksiä olivat, mitkä asiat lapsi kokee merkityksellisiksi ja tärkeiksi omassa hyvinvoinnissaan sekä mitkä kysymykset ovat oleellisia selvitettäessä lapsen subjektiivista hyvinvointia. Tutkimukseen osallistui pääkaupunkiseudun kuntien päiväkodeista ja alakouluista yhteensä 34 lasta.

Lapsen subjektiivista hyvinvointia tutkittiin Minkkisen (2015) kehittämän lapsen hyvinvointimallin mukaisesti, jonka mukaan lapsen hyvinvointi koostuu psyykkisestä, fyysisestä, sosiaalisesta ja materiaalisesta hyvinvoinnista. Tutkimuksessa käytettiin monimenetelmäistä mosaiikki -lähestymistapaa, joka yhdistää toiminnallisuuden perinteisiin tutkimusmenetelmiin. Näin mahdollistuu monipuolisemman ymmärryksen luominen tutkittavista aiheista. Tutkimukseen osallistuneet lapset nähtiin aktiivisina toimijoina ja tiedon tuottajina. Lähestymistavan tarkoitus oli vahvistaa lapsen omaa käsitystä käsillä olevista aiheista ja tuoda lapsen ääni kuuluväksi. Tässä tutkimuksessa lapsia pyydettiin piirtämään ja sen jälkeen heitä haastateltiin.

Haastattelujen aineisto analysoitiin käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Nuorempien lasten vastaukset olivat vahvasti perhekeskeisiä, kun taas vanhempien lasten vastauksista sai kattavamman kuvan hyvinvoinnin moniulotteisuudesta. Keskeisimpiä hyvinvointia tuottavia ja lapsille itselleen tärkeitä asioita olivat sosiaaliset suhteet, joista tärkeimmät olivat perhe ja kaverit. Hyvinvointia tuottavia tekijöitä ovat lisäksi leikki ja rutiinit. Hyvinvointia heikentäviä tekijöitä puolestaan olivat kiusaaminen, fyysinen väkivalta, pimeän pelko ja kokemus ulkopuolelle jäämisestä.

Tutkimustulokset antavat näkökulmaa siihen, mitkä kysymykset ovat oleellisia selvitettäessä lasten subjektiivista hyvinvointia. Tutkimuksen aineisto ja johtopäätökset antavat hyvät valmiudet lähteä jatkokehittämään digitaalista mittaristoa.

Asiasanat: lapsi, hyvinvointi, subjektiivinen hyvinvointi, lapsitutkimus

Vesa Setälä & Jonna Takala

“Important to me is” - research of child well-being as the basis of development work

Year	2018	Pages	69
------	------	-------	----

This thesis studies the subjective experiences of well-being of 5-8-year-old children using qualitative methods. The thesis is part of the project Lapsen paras- yhdessä enemmän. Based on the data gathered, a digital indicator will be devised to support the well-being of children. There were two research questions: what the things are a child finds meaningful and important in their own well-being, and what questions are relevant when studying the subjective well-being of a child. Altogether 34 children from public day cares and primary schools in the Helsinki Metropolitan Area participated in the study.

The subjective well-being of children was studied based on the model developed by Minkkinen (2015), according to which the well-being of children consists of mental, physical, social and material well-being. The study made use of the multi-method Mosaic approach, which combines activity with traditional research methods. The children were asked to draw, after which they were interviewed. This allowed a more complete understanding of the research topics to be formed. Children who participated in this study were seen as autonomous agents and producers of knowledge. The purpose of this approach was to strengthen the children's understanding of the topics at hand and to make their own voices heard.

The interviews were analysed using theory-guided content analysis. The answers of the younger children were centred around family, while those of the older children gave a more comprehensive view of the many aspects of well-being. Social relationships, chief among them family and friends, were central to well-being and something the children themselves considered important. Also significant to well-being were playing and routines. Bullying, physical violence, fear of the dark and fear of being left out in turn had an adverse effect on well-being.

The results of the study offer perspective on what questions are relevant when assessing the subjective well-being of children. Conclusions of the study and the data gathered facilitate the continued development of the digital indicator.

Keywords: Child, well-being, subjective well-being, child research

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Hyvinvoinnin käsitteestä	8
3	Lasten subjektiivinen hyvinvointi.....	10
4	Lapset tutkimuksessa	13
5	Tutkimusprosessi	15
5.1	Tutkimusmenetelmät.....	16
5.2	Aineiston keruu ja säilytys	19
5.3	Aineiston analyysi	22
5.4	Tutkimuksen luotettavuus	28
5.5	Tutkimuksen eettisyys	31
6	Tutkimustulokset	33
6.1	Lasten psyykkinen hyvinvointi	35
6.2	Lasten sosiaalinen hyvinvointi	39
6.3	Lasten materiaalinen hyvinvointi	41
6.4	Lasten fyysinen hyvinvointi	43
6.5	Kiva päivä	45
7	Johtopäätökset	46
7.1	Lasten hyvinvointia tuottavat tekijät	46
7.2	Lapsen hyvinvointia haittaavat tekijät	50
7.3	Oleellista selvitettyä lasten subjektiivista hyvinvointia	53
8	Pohdinta ja jatkokehittämissuhteet	55
	Lähteet	60
	Kuviot	65
	Taulukot	65
	Liitteet	66

1 Johdanto

Suomi on monella tapaa edellä kävijämaa lasten hyvinvointitiedon keräämisessä ja kansainvälisten indikaattoreiden mukaan menestynyt hyvin lasten hyvinvoinnin edistäjänä. Suomalainen neuvola-, varhaiskasvatus- ja koulujärjestelmä tuottaa hyvää tulosta. Vanhemmillä on hyvin tietoa lastensa yleiseen terveydentilaan liittyvistä asioista ja mittauksista, kuten pituudesta ja painosta. Sen sijaan tietoa lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista on vähemmän alakouluikäisiltä ja varsinkin alle kouluikäisiltä, joiden hyvinvoinnin seuranta perustuu lähinnä koulun terveystarkastuksiin. Terveystietojen lisäksi tarvitaan myös säännöllistä ja valtakunnallista seurantatietoa lasten hyvinvoinnista.

Lammi-Taskulan & Karvosen (2014) toimittama Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 -teos perustuu THL:n vuonna 2012 tekemään Lapsiperhekyselyyn ja on osa Suomalaisten hyvinvointitutkimus-sarjaa. Kirjaan on kerätty 19 artikkelia, jotka kuvaavat hyvinvointia ja sitä määrittäviä elinoloja suomalaisissa lapsiperheissä. Kirjassa ei kuitenkaan kuvata lasten subjektiivista hyvinvointia, vaan määritykset tehdään vanhempien kokemana tai terveystieteiden pohjalta.

Uudessa valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) on nostettu lapsen osallisuus merkittävään rooliin. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita ovat itsestä huolehtiminen ja lapsen omatoimisuuden tukeminen. Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin tiedostaminen auttaa lasten parissa työskenteleviä ymmärtämään, mistä lapsen hyvinvointi koostuu ja miten voimme opettaa lapsille itsestä huolehtimisen taitoja entistä paremmin sekä tukea lapsen hyvinvointia. Myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on huomioitu lasten hyvinvoinnin edistäminen. Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun osaksi koulutyötä ja kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta.

Suomen hallituksen kärkihanke lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) tavoittelee uutta toimintakulttuuria sekä nykyistä lapsi- ja perhelähtöisempiä, vaikuttavampia, kustannustehokkaampia ja paremmin yhteen soviteltuja palveluja lapsiperheille. Etusijalla kehittämisessä ovat lapsen etu sekä vanhemmuuden tuki. Peruspalvelujen vahvistaminen ja painopisteen siirtäminen ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen sekä koulun ja varhaiskasvatuksen kehittäminen lapsen hyvinvointia tukeviksi ovat kehittämistyön tavoitteena. (Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE) 2018.)

LAPE-hankkeeseen kuuluu Pääkaupunkiseudun lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma vuosille 2016-2018. Muutosohjelma sisältää kolme kehittämiskokonaisuutta: perhekeskustoimintamalli, varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena sekä erityis-

ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen. Laurea ammattikorkeakoulu on yksi hankkeen toteuttajista varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena osa-alueessa. Laurean erityinen rooli on tutkia ja kehittää tietoa lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista. (Lapsen paras - yhdessä enemmän 2017.)

Tämä opinnäytetyö on osa LAPE-hanketta. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus 5-8 -vuotiaiden lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksista. Tutkimuksessa kerätyn tiedon pohjalta kehitetään digitaalinen mittaristo lasten hyvinvointityön tueksi. Lasten subjektiivista hyvinvointia tutkittiin käyttämällä monimenetelmäistä mosaiikki-tutkimuslähestymistapaa, mikä yhdistää toiminnalliset menetelmät perinteisiin tutkimusmenetelmiin. Näin mahdollistui monipuolisemman ymmärryksen luominen tutkittavista aiheista. Tutkimukseen osallistuneet lapset nähtiin aktiivisina toimijoina ja tiedon tuottajina. Lähestymistavan tarkoitus oli vahvistaa lapsen omaa käsitystä käsillä olevista aiheista ja tuoda lapsen ääni kuuluvaksi. Tässä tutkimuksessa lapsia pyydettiin piirtämään ja sen jälkeen heitä haastateltiin. Tutkimusjoukoksi muodostui 34 lasta pääkaupunkiseudun päiväkodeista ja alakouluista.

Lapsen subjektiivista hyvinvointia tutkittiin Minkkisen (2015) kehittämän lapsen hyvinvointimallin mukaisesti, jonka mukaan lapsen hyvinvointi koostuu psyykkisestä, fyysisestä, sosiaalisesta ja materiaalisesta hyvinvoinnista. Tutkimuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota tutkimuksen toteuttamiseen ja sen vaiheiden tarkkaan kuvaamiseen sekä ratkaisujen perustelemiseen.

Tutkimuksen raportti alkaa keskeisten käsitteiden määrittelyllä. Nämä käsitteet olivat hyvinvointi, lasten subjektiivinen hyvinvointi ja lapsitutkimus. Tämän jälkeen siirrytään kuvaamaan tutkimusprosessia, jonka yhteydessä esitellään tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysia. Seuraavana esitellään tutkimustulokset. Tutkimustulosten esittämistä havainnollistetaan ja elävöitetään taulukoin ja suorien lainauksin haastatteluaineistosta. Tulosten esityksen jälkeen esitetään johtopäätökset, joiden yhteydessä vastataan myös tutkimuskysymyksiin. Raportin viimeinen kappale pitää sisällään pohdinnan ja jatkokehittämisehdotukset.

2 Hyvinvoinnin käsitteestä

Hyvinvointi on yleisesti käsitetty laaja-alaisena ja moniulotteisena ilmiönä, joka pitää sisällään useita toisiinsa liittyviä ja ehdollistavia asiakokonaisuuksia. Näitä kokonaisuuksia voidaan ajatella hyvinvoinnin ulottuvuuksina. Hyvinvoinnin tarkka määrittelyminen ei ole yksiselitteistä ja on olemassa erimielisyyttä siitä, mitkä teemat tai osa-alueet luovat hyvinvoinnin perustan. (Saari 2011, 9.) Hyvinvoinnin käsitettä voidaan tarkastella WHO:n terveyden määritelmän valossa, koska siinä terveys ymmärretään varsin laajassa mielessä. Terveys ymmärretään WHO:n mukaan täydellisenä fyysisenä, henkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina eikä yksinomaan sairauden poissaolona. (WHO 2006, 1.) Onkin huomioitavaa, että tutkimuksen tekijä määrittää, minkä hyvinvoinnin määritelmän pohjalta asiaa tarkastelee.

Hyvinvoinnin keskeisiä osa-alueita ja vaikutuksia mittaavaa tutkimusta kutsutaan hyvinvointitutkimukseksi. Hyvinvointi -käsitteen laajuuden takia sen alla tehdään monenlaista tutkimustyötä. Tästä syystä yksi hyvinvointitutkimuksen tärkeimmistä päämääristä on määritellä sen ydin ja paikallistaa se. Hyvinvointitutkimusta ja sen ydintä voidaan lähestyä avainkäsitteitä käyttämällä. Tällaisia käsitteitä ovat esimerkiksi resurssit, hyvinvointi, elintaso, elämään tyytyväisyys ja elämäntapa. Hyvinvointitutkimusta voidaan myös tarkastella jatkuvuuden näkökulmasta eri tutkimusohjelmien kautta. Hyvinvointitutkimuksen kentän laajuus ja hajanaisuus tekevät siitä haastavan tutkimusalan. (Saari 2011, 9-11.)

Hyvinvoinnin tarkastelussa on tunnistettavissa kaksi näkökulmaa, jotka kuvaavat hyvinvoinnin objektiivista ja subjektiivista puolta. Objektiivinen hyvinvointi viittaa ulkoisiin tekijöihin ja subjektiivinen puolestaan mielen sisäiseen kokemuksellisuuteen. Nämä kaksi näkökulmaa eivät ole irrallisia toisistaan vaan täydentävät toinen toisiaan. (Alatartseva & Barysheva, 2015, 37-38.)

Hyvinvoinnin mittareina käytetään usein elintasoa kuvaavia tekijöitä, mutta sillä tiedetään olevan myös subjektiivinen ulottuvuus. Subjektiivinen hyvinvointi ja onnellisuus ovat laadullisia käsitteitä, jotka koostuvat useista osa-alueista ja käsitteiden moninaisuudesta johtuen niistä ei vallitse yksimielistä määritelmää. Hyvinvointitutkimuksen keinoin on kuitenkin pystytty luokittelemaan hyvinvoinnin osa-alueita. (Törrönen 2012, 33.)

Hyvinvoinnin tutkimuksen piirissä edelleen ajankohtainen Allardt on jakanut hyvinvoinnin kolmeen osa-alueeseen: elintasoon (*Having*), yhteisyyssuhteisiin (*Loving*) ja itsensä toteuttamiseen (*Being*). Elintaso tarkoittaa tässä yhteydessä fyysisten tarpeiden tyydyttämistä. Yhteisyyssuhteet puolestaan kuvaavat ihmisen tarvetta olla osallisena sosiaalisissa verkostoissa sekä tarpeesta merkityksellisiin ihmissuhteisiin. Itsensä toteuttaminen viittaa ihmisen subjektiiviseen käsitykseen omasta itsestään ja siihen minkälaisia asioita ihminen haluaa tehdä tai

millainen hän haluaa olla. Allardtin mukaan itsensä toteuttaminen on tärkeä tekijä yksilön hyvinvoinnin kannalta. Itsensä toteuttamisen vastakohta on vieraantuminen omasta itsestään ja niin ikään hyvinvoinnista. Allardtin jako on tarveteoreettinen ja sen osa-alueet juontuvat ihmisten tarpeista. Tarpeiden tyydyttyminen tuottaa hyvinvointia. (Allardt 1976, 37-47.)

Tarveteoreettista ajattelua edustaa myös Maslowin (1943) 1940-luvulla kehittämä tarvehierarkia. Tarvehierarkia on psykologian teoria, jonka mukaan perustarpeet jaetaan viiteen ryhmään: fysiologiset tarpeet, turvallisuuteen liittyvät tarpeet, yhteenkuuluvuuteen ja rakkautteen liittyvät tarpeet sekä itsensä arvostamiseen ja toteuttamiseen liittyvät tarpeet. Edellä mainitut tarpeet liittyvät toisiinsa sellaisella tavalla, että on väistämätöntä täyttää ensin perustavanlaatuiset fysiologiset ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet ennen kuin voidaan keskittyä muihin, ylemmällä tasolla oleviin tarpeisiin. Kokonaisvaltainen hyvinvointi rakentuu näin ollen eritasoisten tarpeiden kokonaisuudesta. (Maslow 1943, 394-396.)

Tarveteoreettisen ajattelun vastine on resurssiteoreettinen ajattelu, jonka edustaja on ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu. Bourdieu käyttää pääoman käsitettä hyvinvoinnin osa-alueiden kuvaamiseen. Hänen mukaansa pääoman käsite voidaan jakaa taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen pääomaan. (Garrett 2013, 37-44.)

Hyvinvoinnin tai subjektiivisen hyvinvoinnin käsitteestä ei ole yhtä selkeää määritelmää. Hyvinvointia määritelläänkin usein niin filosofisesta, psykologisesta kuin terveyden edistämisen näkökulmasta. Kuitenkin hyvinvointia tulisi käsitellä kokonaisuutena kaikkien näiden näkökulmien kautta. Varsinkin lasten hyvinvointia katsotaan usein hyvinvoinnin puutteiden kautta. Tämä johtaa myös interventioiden ja tutkimuksen kohdentumiseen lasten hyvinvoinnin puutteisiin eikä lasten vahvuuksien tunnistamiseen ja vahvistamiseen. (Gillett-Swan & Sargeant 2015, 137-142.) Lasten hyvinvointi on tärkeä, mutta muuttuva käsite ja se perustuu tutkijan käsitteeseen lapsuudesta yleisesti. Hyvinvointi on sosiaalinen ja kulttuurisidonnainen konstruktio, mikä muuttuu ajassa ja paikassa niin yksilöllisesti kuin sosiokulttuurisestikin. (Crivello, Campfield & Woodhead 2009, 53.)

Hyvinvoinnin määritelmät eivät myöskään päde samalla tavalla sekä aikuisiin että lapsiin. Lasten hyvinvoinnin määritelmä pitää sisällään samoja elementtejä kuin aikuisten, mutta ne eivät kuitenkaan ole reunaehdoiltaan samanlaiset. Minkkisen mukaan selkeä eroavaisuus on se, että lapsi ei ole yhteiskunnassa täysivaltainen jäsen, jolla on täysin itsenäinen päätäntävalta omista asioistaan. Lapsi on myös kasvava ja kehittyvä yksilö, joka tarvitsee niin fyysistä kuin emotionaalista tukea ja huolenpitoa aina aikuisikään saakka. (Minkkinen 2015, 23.)

Lasten hyvinvoinnin kokonaisvaltaista määritelmää on vaikea esittää lyhyesti. Lasten hyvinvoinnin määritelmässä käytetään useita erilaisia termejä. Tämä johtuu viitekehysten vaihtelusta eri tieteenalojen välillä. Minkkisen mukaan lasten hyvinvointi on dynaaminen prosessi, johon vaikuttaa fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja materiaalsen hyvinvoinnin laatu. Nämä eri

osa-alueet heijastuvat myös toisiinsa. Osa-alueiden lisäksi hyvinvoinnin kokonaistilaa kuvaavat jo aikaisemmin mainitut objektiivinen ja subjektiivinen ulottuvuus, jotka ovat yksilöllisten, sosiaalisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen prosessien tulosta. (Minkkinen 2015, 20-25.)

3 Lasten subjektiivinen hyvinvointi

Lasten hyvinvointi on herättänyt kansainvälistä kiinnostusta tutkimuskentällä vuosituhaten vaihteesta lähtien (katso esimerkiksi. Andrews & Ben-Arieh 1999; Ben-Arieh & Goerge 2001; Fattore, Mason & Watson 2005). Ben-Arieh & Andrews (1999, 112-113) totesivat jo 1990-luvun loppupuolella, että tutkimukseen lasten hyvinvoinnista tarvitaan lisää uusia mittareita ja prosesseja, joiden tavoite on parantaa lasten hyvinvointia arkielämän selviytymisestä yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen vaikuttamiseen. Lisäksi he toteavat, että lasten hyvinvointitutkimuksessa lapsen äänen tulee kuulua, jotta lapsuutta voidaan arvostaa itseisarvona ja hyväksyä, että meillä on opittavaa lapsilta. Fattore, Mason ja Watson (2005) korostivat tutkimuksessaan lasten osallistumista tutkimukseen aktiivisina toimijoina ja tiedon tuottajina.

Lasten hyvinvointitutkimus on kasvava tieteenala. Ben-Ariehin (2012) mukaan tutkimukset lasten hyvinvoinnista ovat lisääntyneet huomattavasti vuodesta 2000 vuoteen 2010. Hänen mukaansa tutkimuksessa ovat nähtävissä siirtymät lasten subjektiivisemmän hyvinvoinnin tutkimiseen. Vieläkin kuitenkin kattavat tutkimustiedot lasten hyvinvoinnista puuttuvat. Joitakin tutkimustietoja löytyy, mutta systemaattista tietoa ei (Wallander & Koot 2016; Gonzales-Carascosa ym. 2015).

Tutkimuksessaan lasten hyvinvoinnista Sixsmith, Gabhainn, Fleming & O´Higgins (2007, 521) toteavat, että lasten käsitykset hyvinvoinnista ovat yhtä yksityiskohtaisia ja kompleksisia kuin heidän vanhempiansa ja opettajiensakin. Tutkimus osoittaa lasten osallistumisen arvon tutkimusten aktiivisina toimijoina eikä heidän panostaan tulisikaan aliarvioida.

Ravens-Sieberer ym. (2014) tutkivat 8-17 -vuotiaiden lasten subjektiivista hyvinvointia osana PROMIS (Patient Reported Outcome Measurement Information System) -tutkimusta. Bradshaw, Keung, Rees ja Goswamin (2010, 555) tutkimuksen mukaan 10-, 12- ja 14-vuotiaiden lasten kohdalla heidän subjektiiviseen hyvinvointiinsa vaikuttavat elämään tyytyväisyys, subjektiivinen terveys sekä sosiaaliset suhteet ikätovereihin.

Children´s Worlds, the international survey of children´s wellbeing (ISCWeb) on kansainvälinen kyselytutkimus lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista. Tutkimus pyrkii luotettavaan tietoon lasten elämästä ja päivittäisistä toiminnoista, ajankäytöstä ja erityisesti lasten omista käsityksistä ja arvioista omasta hyvinvoinnistaan. Tutkimuksen tavoitteena on parantaa lasten

hyvinvointia lisäämällä tietoisuutta lasten, perheiden ja yhteisöjen parissa, mutta myös yleisesti poliitikkojen, mielipidevaikuttajien, ammattilaisten ja koko väestön keskuudessa. Children's worlds tutkimus toteutettiin vuosina 2013-2014 ja sillä tavoitettiin n. 53 000 lasta 8-, 10- ja 12-vuotiaiden ikäluokista 15 eri maassa maailmanlaajuisesti. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa vertailukelpoista tietoa lasten hyvinvoinnin kokemuksista. Tutkimuksen toisen aallon raportti julkaistiin vuonna 2015 ja tutkimuksen aikana kerätty data on saatavissa tutkimuskäyttöä varten. (IscWeb 2017.) Bradshaw ja Reesin (2017, 10) mukaan Children's Worldsin tuottama aineisto kertoo, että lasten subjektiivinen hyvinvointi on parhaiten tulkittavissa kansallisella tasolla ja kansalliset selitykset vaihtelevat maiden välillä. Tutkimuksessa Suomi ei ollut osallistujamaana.

Erityisesti lasten positiivista hyvinvointia tukemaan tarvitaan lapsinäkökulmaista tietoa siitä, mitkä ovat lasten mielestä heitä tukevia asioita ja tekijöitä. Kysymykset esitetään usein edelleen aikuisille eikä suoraan lapsille. Vaikka asiasta on puhuttu jo parikymmentä vuotta, vieläkin asiassa on tutkimuksellinen aukko. (Poikolainen 2014, 4.)

Pienten lasten panos tietoon lasten hyvinvoinnin kokemuksista on oleellisen tärkeä ja tulisi ottaa huomioon tutkimuksissa. Ja vaikka pienten lasten hyvinvoinnin tärkeyttä pidetään selvänä, ei yhtenäistä käsitettä lasten hyvinvoinnista ole, saati tietoa, miten sitä tukea ja mitata. Pienten lasten oma subjektiivinen kokemus heidän omasta hyvinvoinnistaan ja erityisesti siitä, mikä siihen vaikuttaa, on jätetty huomiotta. Lasten mukaan ottaminen hyvinvoinnin tutkimukseen on tärkeää. Kun ymmärretään, mitä lapset ajattelevat hyvinvoinnistaan ja mikä sitä tukee, voidaan kehittää työkaluja, joilla mitataan pienten lasten hyvinvoinnin kokemuksia. Tällaisen työkalun avulla voimme ymmärtää lasten hyvinvointia varhaislapsuudessa ja lisätä lasten hyvinvoinnin määrittelyn yhteistä ymmärrystä koko yhteiskunnassa. (Mashford-Scott, Church & Tayler 2012, 233-242.)

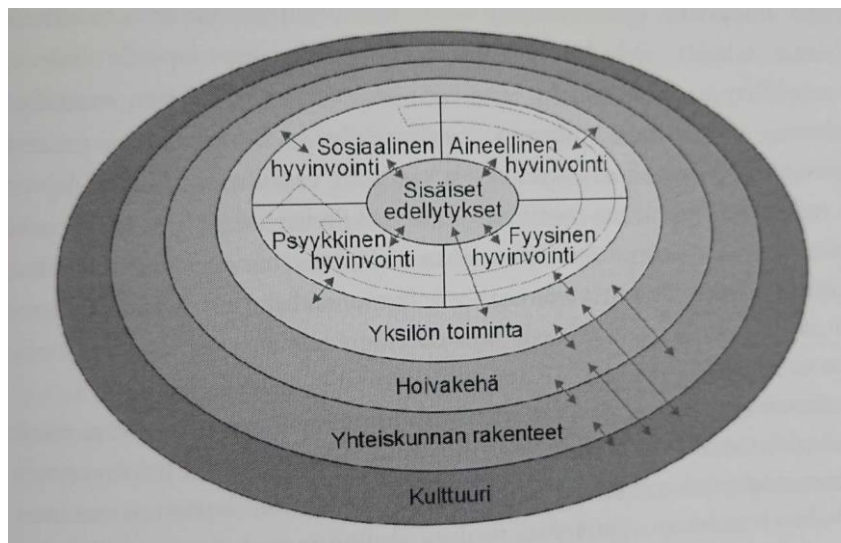
Enenevässä määrin uskotaan, että lasten hyvinvoinnin ymmärtämisessä on otettava huomioon kolme tekijää, joista lapsen hyvinvointi muodostuu: heidän perustarpeidensa tyydyttymisessä, heidän oikeuksiensa toteutumisessa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä lapsen oman tahdon toteutumisessa. Yleisesti ottaen suurin ero lasten ja aikuisten hyvinvoinnissa on lapsen autonominen asema suhteessa aikuiseen ja siinä, että lapsen hyvinvointi on pitkälti aikuisen hallinnassa. Lapsen oman tahdon kunnioittaminen nähdään kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ydintekijänä. (Hagger 2009.)

Schuesin ja Rehmann-Sutterin (2013, 199) mukaan lähestyttäessä lapsen hyvinvointia holistisen näkemyksen kautta lapsen tahdolla on merkitystä hänen oikeuksiensa ja tarpeidensa rinnalla, jolloin on otettava huomioon myös lapsen subjektiiviset näkemykset. Lapsen tarpeet perustuvat ymmärrykseen lapsen psykologisesta ja moraalisisesta asemasta, lapsen sosiaalisten suhteiden subjektiivisesta kokemuksesta sekä sosiaalisesta kulttuurista, missä lapsi elää.

Lapsen subjektiivista hyvinvointia tässä tutkimuksessa tutkitaan Minkkisen (2015, 60-61) kehittämän lapsen hyvinvointimallin kautta. Minkkisen mukaan lapsen hyvinvointi pohjautuu neljään perusulottuvuuteen, jotka ovat psyykinen, fyysinen, sosiaalinen ja materiaallinen hyvinvointi. Hyvinvoinnin osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa lapsen omiin sisäisiin valmiuksiin kuin myös hänen luonnolliseen kasvuympäristöönsä ulottuen yhteiskunnan rakenteisiin ja kulttuuriin, jossa hän elää.

Minkkisen (2015, 14, 44, 59) tutkimuksen teoreettisena tavoitteena oli lasten hyvinvointikäsitteen selventäminen, koska vaikka lasten hyvinvointia on eri aloilla tutkittu paljon, on siitä huolimatta selkeitä ja kokonaisvaltaisia määritelmiä aiheesta vaikea löytää. Käytännössä tämä tarkoitti rakenteellisen mallin muodostamista, joka kuvaisi lasten hyvinvointia sen keskeisten ulottuvuuksien kautta, määrittäisi hyvinvointiin liittyvät tekijät ja selventäisi hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvien tekijöiden keskinäistä suhdetta. Minkkisen teoreettinen tutkimuskysymys lapsen hyvinvoinnin määrittelystä ja teoreettisen mallin muodostamisesta kumpusi tutkimustyön edetessä ja hyvinvoinnin määritelmiä tarkastellessa. Minkkisen näkökulma tutkittavaan aiheeseen oli lapsen hyvinvoinnin rakentuminen lapsen oman toiminnan kautta. Lapsen hyvinvointimalli muodostui dialektisen päättelyn tuloksena aiemmista lapsen hyvinvoinnin määritelmistä ja teorioista.

Lapsen hyvinvointimallin mukaisesti fyysinen hyvinvointi tarkoittaa terveyden, sairauden poissaolon ja fyysisen toimintakyvyn kokonaisuutta. Psyykinen hyvinvointi pitää sisällään psyykkisen terveyden ja emotionaalisen sekä kognitiivisen hyvinvoinnin. Psyykkisen hyvinvoinnin kokonaisuuteen kuuluu myös lapsen oma näkemys hyvinvoinnistaan. Sosiaalinen hyvinvointi kattaa lapsen ja hänen elämässään olevien ihmisten välisen positiivisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisen tuen. Näitä ihmisiä ovat esimerkiksi vanhemmat, ystävät ja hoitajat tai muut turvallisen aikuiset. Materiaalinen hyvinvointi puolestaan liittyy siihen, että millaisessa taloudellisissa olosuhteissa lapsi elää. Toisin sanoen, onko hänellä mahdollisuus riittävään ravintoon, asumiseen ja sellaisiin tavaroihin tai asioihin, joita voidaan pitää tavanomaisina ja normaaleina lapsen omassa yhteiskunnassa tai kulttuurissa. (Minkkinen 2015, 61-62.)

Kuvio 1: Lapsen hyvinvointimalli (Minkkinen 2015)

Hyvinvoinnin ulottuvuuksien yhteiskunnallinen kehys on kolmitasoinen jakautuen hoivakehään, rakenteellisiin tekijöihin sekä kulttuuriympäristöön. Hoivakehään kuuluu kaikki se vuorovaikutus ja toiminta, mikä tukee lapsen hyvinvointia eri tavoin. Hoivakehässä lapsi on itse aktiivinen toimija ja hänen toimintansa vaikuttaa myös toisiin. Hoivakehän vuorovaikutus voi olla sekä sähköisten viestintien välillä tapahtuvaa tai suoraa lähivuorovaikutusta. Hyvinvointiin vaikuttavat yhteiskunnalliset rakennetekijät ovat niin abstrakteja kuin konkreettisiakin rakenteita, jotka ovat läsnä lapsen päivittäisissä rutiineissa. Näin rakenteet vaikuttavat joko suoraan tai epäsuorasti lapsen hyvinvointiin. Näitä rakenteita ovat mm. lastenhoito, koulutusjärjestelmä sekä terveydenhuolto. Rakenteisiin kuuluvat myös niitä ohjaavat lait sekä hyvinvointiin välillisesti vaikuttavat tuki- ja tulontasausjärjestelmät. Vaikeimmin määriteltävän hyvinvointikehyksen muodostaa lapsen kulttuuriympäristö. Kulttuurin katsotaan sisältävän kaiken yhteisesti jaetut arvot, normit ja asenteet lapsia kohtaan sekä kaikki symbolit, merkitykset, käsitykset ja väitteet, mitkä liitetään lapsen arvoon yhteiskunnassa sekä hyvinvointiin että yhteiskunnassa tavoiteltavaan hyvään ja arvokkaaseen elämään. (Minkkinen 2015, 63.)

4 Lapsen tutkimuksessa

Lapsi- tai lapsuudentutkimus on nuori tutkimusalue, jossa tutkitaan lapsuutta monitieteisesti yhteiskunta- ja kulttuuritutkimuksen alueella pyrkimyksenä lasten ymmärtäminen yhteiskuntansa ja yhteisöjensä jäsenenä ja toimijoina. Lisäksi tutkimusalue pyrkii ymmärtämään lapsuutta osana yhteiskuntaa, sen rakenteita ja kulttuuria. (Alanen 2009, 9.)

Lapsitutkimus on ollut määrittelyn kohteena viime vuosina. Siihen tiiviisti liittyvät käsitteet lapsuus, lapsitutkimus ja lapsuudentutkimus ovat muokkaantuvia käsitteitä ja niiden suhde toisiinsa ei ole vakiintunut. Lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa nämä käsitteet ovat keskeisiä. (Karlsson 2012, 18.)

Lapsuudentutkimus, nuorisotutkimus tai lapsitutkimus ovat saman asian kääntöpuolia teoriataustasta riippuen. Nuorisotutkimusta pidetään monitieteisenä, lapsitutkimus perustuu lääketieteellis-psykologiseen teorian perinteeseen ja lapsuudentutkimus on painottunut yhteiskunta- ja kulttuuritutkimuksellisesti. (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 13.)

Historiallisesti sosiaalitieteiden tutkimus on keskittynyt keräämään tietoa lapsista aikuisilta, heidän vanhemmiltaan tai ympärillään työskenteleviltä aikuisilta, kuten opettajilta. Lapset on koettu epäluotettaviksi tiedonantajiksi. Lapsuudentutkimuksen yleistyttyä 1980-luvulta lähtien lasten on koettu olevan yksilöitä, joilla on omat oikeutensa eivätkä heitä ole nähty vanhempiensa omaisuutena. (Smith 2010, 149-150.)

Lapsuudentutkimus on voimistunut tutkimuksellisessa kentässä viime vuosina niin Suomessa kuin muualla maailmassa. Lapsuudentutkimukselle on muodostunut oma tutkijayhteisönsä, mikä mahdollistaa tieteiden välisen tiedonvaihdon ja näin lapsuudentutkimuksen kehittymisen edelleen aidosti tieteiden väliseksi tutkimuskentäksi. Lapsuudentutkimuksen voimistumiseen on vaikuttanut myös lapsia koskevan systemaattisen tiedon tarve. (Alanen 2009, 24-25.)

Lapsuus on nykyisin osa suomalaista hyvinvointipolitiikkaa. Kysymyksenä voidaan kuitenkin pitää, onko lapsuuden tunnustaminen antanut lapsille äänen yhteiskunnassa. Lapsuus nähdään vieläkin enemmän mahdollisuutena kasvattaa tulevaisuuden tuottavia kansalaisia aikuisina kuin kuulla heidän näkökulmiaan lapsuudesta lapsina. (Strandell 2010a, 180.) Tämä näkyy lapsuudentutkimuksen painotuksena hyvinvointi- ja lapsipolitiikan tutkimiseen (Alanen 2009, 27).

Lapsuudentutkimukseen on noussut toinen näkökulma hyvinvointipolitiikan rinnalle. Lasten oikeuksien sopimuksen sitovuus on virittänyt keskustelua ja lasten oikeuksien toteutumista koskeva tutkimus kiinnostaa kansainvälisesti. Tällöin tulevat kyseeseen erilaiset indikaattorit ja mittarit, joilla tietoa olisi saatavissa niin maa- kuin aluekohtaisesti. Indikaattorien kehittämisyrittäminen yhdistyy hyvin mikrotasoiseen lapsuudentutkimukseen, mikä pyrkii käyttämään hyödyksi lasten omia tietoja kokemuksistaan, oloistaan, voinnistaan ja ongelmistaan. (Alanen 2009, 26.)

Lasten oikeuksien tukeminen luo suoran yhteyden lasten osallisuuteen tutkimuksissa. Sen sijaan että keskusteltaisiin ovatko lapset päteviä tai voivatko he kommunikoida, lasten oikeuksien sopimuksen toteutuminen haastaa itse tutkijat. Tutkijoilla pitää olla taitoa kommunikoida lasten kanssa tehokkaasti ja eettisesti. (Tisdall 2015, 80.)

Lapsuudentutkimuksen kentällä vieläkin kiistellään minkä ikäistä lasta voidaan tutkia, jotta hän ymmärtää mihin on osallistumassa ja näin voi antaa suostumuksensa. Mitään tiettyä ikää ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti määrittää. Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa lapset nähdäänkin pystyvinä omina itsenään, jotka voivat osallistua tutkimukseen omaan elämäänsä liittyvissä kysymyksissä iästä riippumatta, jos itse kokevat tähän halukkuutta. (Smith 2010, 150.)

Lasten näkökulmien tavoittelu ja heidän tuottamansa tieto on keskeistä lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa. Tutkijat ovat kiinnostuneita lapsen mielipiteistä ja heidän viestejään kuunnellaan, nostetaan esiin lasten kokemuksia ja analysoidaan niitä. Lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa lasten osuus näkyy koko tutkimusprosessissa. Lapsinäkökulmaisuus on läsnä niin tutkimustehtävän ja -kysymysten muotoilussa, aineiston keruussa, tutkimusmenetelmän valinnassa, analyysissa kuin johtopäätöstenkin teossa. Lapsinäkökulmainen tutkimuksessa ei rajata tutkimuksen kohdetta eri tieteenaloille vaan lasten elämä ja lapsuus on tarkastelussa kokonaisvaltaisena ilmiönä. (Karlsson 2012, 23-24.)

5 Tutkimusprosessi

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa selvitettiin 5-8 -vuotiaiden lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksia. Tutkimus tehtiin yhteistyössä Laurea ammattikorkeakoulun ja LAPE-hankkeen kanssa. Kyseessä on taustatutkimus, jonka pohjalta kehitetään digitaalinen mittaristo lasten hyvinvointityön tueksi.

Laadullinen tutkimus on yleensä luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kerätään todellisissa tilanteissa. Tutkimuksessa suositaan ihmisten itsensä tuottamaa tietoa ja tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin kuin mittausvälineisiin. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan induktiivista analyysiä, jonka tarkoituksena on löytää odottamattomia tuloksia. Kyse ei siis ole hypoteesien testaamisesta vaan aineiston monitahoisesta tarkastelusta. Keskeinen laadullisen tutkimuksen tunnusmerkki on sellaisten metodien käyttö, joissa tutkittavien omat kokemukset, näkökulmat ja ”ääni” nousevat esille. Erilaiset haastattelut ovat näistä hyviä esimerkkejä. Laadullisen tutkimuksen kohdejoukkoa ei useinkaan valita satunnaisesti vaan tarkoituksenmukaisesti. Huomionarvoista on, että alkuperäinen tutkimussuunnitelma saattaa muotoutua matkan varrella ja tutkimusta tehdään joustavasti olosuhteisiin mukautuen. Laadullisessa tutkimuksessa saatu aineisto on kokemuksellista eli toisin sanoen ainutlaatuista. Näin ollen sitä tulisi käsitellä ja tulkita sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 164.)

Tutkimusaineisto kerättiin käyttämällä monimenetelmäistä tutkimuksellista mosaiikki- lähestymistapaa, joka yhdistää toiminnallisuuden perinteisiin tutkimusmenetelmiin. Lasten subjektiivista hyvinvointia tutkittiin Minkkisen (2015) kehittämän lapsen hyvinvointimallin mukaisesti, jossa lapsen hyvinvointi koostuu psyykkisestä, fyysisestä, sosiaalisesta ja materiaalisesta hyvinvoinnista. Tutkimus toteutettiin pääkaupunkiseudun päiväkodeissa ja alakouluissa ja tutkimusjoukoksi muodostui yhteensä 34 5-8 -vuotiasta lasta.

Tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

1. Mitkä asiat lapsi kokee tärkeäksi omassa hyvinvoinnissaan?
 - a. Mitkä ovat hyvinvointia tuottavia tekijöitä?
 - b. Mitkä ovat hyvinvointia vahingoittavia tekijöitä?
2. Mitkä kysymykset ovat oleellisia selvitettäessä lapsen subjektiivista hyvinvointia?

Haastattelujen aineisto analysoitiin käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Analyysitavan valintaan ja itse analyysin luonteeseen vaikuttivat tutkimuksen tavoitteet ja erityisesti se, millaista tietoa hankkeen tutkimusryhmä toivoi saavansa, jotta sen olisi mielekästä hyödyntää tutkimuksen tuloksia digitaalisen mittariston kehittämisessä. Aineistoa olisi myös ollut mahdollista lähteä tarkastelemaan useasta eri suunnasta. Sen analyysissä olisi voitu keskittyä sukupuolten yhteneväisyyksiin ja eroihin tai lasten ikätason vertailuun. Aineistoa päätettiin kuitenkin tarkastella pääsääntöisesti kokonaisuutena. Tämä palveli tutkimuksen ja Lapsen paras - yhdessä enemmän -hankkeen tavoitteita parhaiten.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa aineisto kerättiin monimenetelmäisesti. Näin mahdollistuu kompleksisemmän ja monitasoisemman ymmärryksen luominen tutkittavasta asiasta (Gabb 2010; Mason 2006). Tutkimuksessa käytettiin Clarkin kehittämää tutkimuksellista mosaiikki -lähestymistapaa, mikä tuo yhteen sekä yksilöllisen että yhteisöllisen näkökulman. Siinä käytetään hyväksi perinteisiä havainnointi- ja haastattelumetodeja tuoden mukaan osallistavia työkaluja. Metodien kehittäminen on saanut vaikutteita Reggio Emilia pedagogiikasta. metodi korostaa osallisuutta, reflektiivisyyttä ja lasten oman elämän kokemusten kuulluksi tekemistä. Lähestymistapa korostaa lapsen omaa käsitystä ja sen kuulemistä heidän elämästään, kiinnostuksen kohteistaan ja huolenaiheistaan. Toisekseen lähestymistavassa on tarpeen tehdä lasten ääni kuulluvaksi. (Clark & Moss 2011.)

Monimenetelmäisen lähestymistavan käyttöä lasten kanssa tehtävään tutkimukseen puoltaa kolme tekijää. Ensinnäkin menetelmä tuo enemmän tietoa ja sitä kautta tutkimus saa parempaa dataa, parempaa päätöksentekoa ja parempia tutkimustuloksia. Toinen monimenetelmäisyyden hyvä puoli on, että se ottaa vanhoja menetelmiä paremmin huomioon eettisyyden sekä kunnioittaa lasten oikeuksia. Kolmanneksi menetelmää puoltaa lasten vuorovaikutuksen monimuotoisuus ja sen huomioiminen myös tutkimustilanteessa käyttämällä erilaisia vaihtoehtoja tutkimustulosten saamiseksi. (Tisdall 2015, 82.)

Lasten piirroksot ovat osa aineistoa ja yhdistettynä haastatteluun ne voivat toimia lapsen mielenmaiseman havainnollistajana. Tutkimusten mukaan piirtäminen tukee haastattelun tekemistä, koska silloin lapset kertovat huomattavasti monisanaisemmin ja laajemmin haastateltavista teemoista (Butler, Gross & Hayne 1995; Wesson & Salmon 2001). Piirtäminen voi myös tehdä helpommaksi asioiden sanoittamisen sellaisista asioista, joita on vaikea sanoittaa tai ilmaista muilla tavoilla (Liamputtong & Fernandes 2015). Piirroksot auttavat saamaan haastatteluun syvyyttä ja liittämään sen lapsen omaan kokemukselliseen elämysmaailmaan. Kuvat ja piirroksot heijastavat lapsen subjektiivista kokemusta. Kuvien ja piirrosten käyttöä tutkimuksissa kutsutaan projektiivisiksi menetelmiksi. (Aarnos 2015, 170.)

Haastattelu on hyödyllinen tapa kerätä tutkimustietoa ja kokemus on tärkeä tutkimuskohde. Tutkimushaastattelu on muutakin kuin vain kysymysten kysymistä toinen toisensa perään, kuten vaikka toimittajan tekemässä haastattelussa. Tutkimushaastattelussa pelkkä kysymysten hyvä valmistelu ei takaa hyvää haastattelua, vuorovaikutus haastattelutilanteessa onkin olennaista. Haastattelua kannattaakin harjoitella ja omasta toiminnastaan haastattelijana on mahdollista oppia. (Hyvärinen 2017, 12-13.)

Tutkimushaastattelu pohjautuu vuorovaikutukseen samoin kuin kaikki keskustelut. Haastattelu eroaa kuitenkin tavallisesta keskustelusta sen rakenteen vuoksi. Haastattelussa on tarkoitus ja sen osallistujilla roolit. Haastateltavalla on tieto ja haastattelija on tiedon kerääjä. Haastattelu on haastattelijan aloitteesta järjestetty tilanne ja haastattelija vähintäänkin ohjaa keskustelua tiettyihin aiheisiin. (Ruusuvuori & Tiittula 2017, 46-48.)

Tutkijan rooli on keskeisessä asemassa haastattelututkimuksessa. Haastattelijan tulisi pyrkiä neutraaliuteen, mikä tässä yhteydessä tarkoittaa pyrkimystä saavuttaa haastateltavan itsensä muodostamia merkityksiä kokemuksistaan. Haastattelijan aikaansaama vaikutusta haastattelutilanteessa ei voida koskaan täysin poistaa, mutta haastattelija pystyy refleктоimaan omaa vaikutustaan muodostettuun keskusteluun ja siitä saavutettuun informaatioon. Haastattelijan tulisi muistuttaa itseään siitä, että haastattelun tavoite on antaa haastateltavalle mahdollisuus kertoa asioista omalla tavallaan. Toisaalta neutraalius voi tarkoittaa myös kykyä tarttua haastateltavan esille nostamaan aiheeseen ja esittää sitä koskien jatkokysymyksiä. Neutraa-

liuden tavoittelu, etenkin sosiaalityön tutkimuksessa voi tarkoittaa tutkijaroolin tähdentämistä. (Shaw ja Holland 2014, 125.) Lapsia haastateltaessa tutkijoiden pyrkimyksenä oli antaa heille mahdollisuus ja riittävästi aikaa vastata kysymyksiin omin sanoin. Selventäviä jatkokysymyksiä käytettiin tarvittaessa, jotta lapsen kokemuksen luonteesta saataisiin tarkempaa tietoa.

Tutkimuksessa tehdyt haastattelut olivat puolistrukturoituja. Strukturoitu haastattelu on useiden kirjoittajien mielestä strukturoimattoman haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto, joskaan mitään yhtä määritelmää tästä haastattelumuodosta ei ole (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47). Puolistrukturoidun haastattelun ominaispiirre on, että kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole. Haastateltavat saavat vastata kysymyksiin omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 86.)

Tässä tutkimuksessa haastateltavina olivat lapset. Se toi haastatteluihin erityispiirteitä, mitä tutkijoiden tuli ottaa huomioon. Bellin (2007) mukaan lasten haastattelukysymyksiä tulee miettiä erityisen tarkasti ja niiden tulee olla yksinkertaisia sekä selkeitä eivätkä ne saa tuottaa kognitiivisia haasteita. On myös muistettava, että varsinkin lapset ovat alttiita vaikutuksille haastattelutilanteessa ja voivat yrittää vastata miellyttääkseen haastattelijaa. Haastattelukysymysten kokeileminen on olennaista. (Bell 2007, 461-468.)

Tutkimuksen haastattelukysymyksiä mietittiin teorialähtöisesti ja niitä testattiin etukäteen kohdeikäisillä lapsilla tutkijoiden lähipiiristä. Testihaastattelujen tuloksia ei kirjattu mihinkään vaan niitä kysyttiin vapaamuotoisesti lasten vanhempien suostumuksella arkipäivän lomassa. Testihaastattelujen perusteella osaa kysymyksistä muokattiin lapsiystävällisemmiksi vastaamaan paremmin tutkimuksen tavoitteita, mutta suurin osa kysymyksistä oli jo valmiiksi informaatiota tuottavia ja jätettiin ennalleen. Testihaastattelujen perusteella osaa kysymyksistä muokattiin lapsiystävällisemmiksi vastaamaan paremmin tutkimuksen tavoitteita. Esi-merkkinä kysymyksestä, minkä muotoa muutettiin: mikä ilahduttaa/aurattaa vaihdettiin muotoon mikä tekee sinut iloiseksi. Suurin osa alkuperäisistä kysymyksistä oli jo valmiiksi informaatiota tuottavia ja jätettiin ennalleen.

Lasten haastattelu kasvokkain on tutkimuksen kannalta mielekästä, mutta siinä on myös muita hyviä puolia. Tutkija on haastattelun ajan vastuussa lapsen hyvinvoinnista ja pystyy tarvittaessa reagoimaan yllättäviin tilanteisiin. Tutkija pystyy myös havainnoinnin avulla huomaamaan, jos lapsi alkaa kokea epämiellyttäviä tunteita tai ahdistusta. Havainnoinnin avulla tutkija pystyy paremmin vastaamaan lapsen tarpeisiin tilanteessa. Tutkijan ja lapsen kohtaaminen ennen itse haastattelutilannetta on myös suositeltavaa, sillä on olemassa näyttöä siitä, että lapset eivät aina täysin ymmärrä mistä on kyse ja vieraan aikuisen läsnäolo saattaa hämentää heitä. Lapsen osallistaminen haastattelun aikana saattaa myös edistää vuorovaikutuksen laatua. Kaikki lapset eivät kuitenkaan koe tutkijan läsnäoloa välttämättä mielekkääksi.

He saattavat vierastaa uutta ihmistä ja näin ollen heidän ulosantinsa saattaa jäädä niukaksi. (O'Reilly & Dogra 2017, 50-53.)

Haastattelupaikka on olennainen tekijä haastattelun kannalta. Koska tarkoitus on keskittyä haastatteluun, tulisi paikan olla rauhallinen ja sellainen, ettei siellä ole tarjolla liikaa muita virikkeitä. Myöskin liian muodollinen tila voi saada haastateltavan kokemaan olonsa epävarmaksi. Mikäli valittu tila aiheuttaa haastateltavalle epävarmuutta, ei haastattelija useinkaan pääse niin lähelle haastateltavaa kuin toivoisi. Myöskin tilaan asettautumisella voidaan vaikuttaa valta-asetelmien syntymiseen, ettei esimerkiksi tutkija istu korkeammalla kuin haastateltava. Haastattelutila tulisi järjestää siten, että sieltä olisi poistettu elementit, jotka saattavat saada haastatellun henkilön tuntemaan itsensä epävarmaksi. (Aaltola & Valli 2010, 29-31.)

O'Reillyn ja Dogran (2017) mukaan rauhallinen tila auttaa haastateltavaa keskittymään itse haastatteluun ja voi olla mielekkäämpi kuin vaikkapa haastattelun tekeminen ulkona. Rauhallinen tila on myös teknisessä mielessä parempi, sillä silloin haastattelun äänittäminen onnistuu todennäköisemmin. Lasten haastattelemisessa on myös otettava huomioon turvallisuuskykyt ja se, kuinka toimitaan, jos lapsi ahdistuu kesken haastattelun. (O'Reilly & Dogra 2017, 51.)

Lasten haastattelemisessa tulee ottaa huomioon monta seikkaa. On tärkeää pohtia, millainen kokemus haastattelutilanne on lapselle ja miltä hänestä tutkimukseen osallistuminen tuntuu. Lapsia haastateltaessa, ja itse asiassa koko tutkimusprosessin ajan, on syytä jatkuvasti pitää mielessä lapsiystävällinen työote ja tutkimuksen etiikka. Haastattelusta ei saa koitua lapselle mitään negatiivisia seurauksia tai kielteisiä tunteita. Lapsen tulisi ennemminkin pitää osallistumista haastatteluun hauskana ja arkipäiväisenä asiana. Lapselta täytyy myös aina kysyä lupa. Lapsi voi myös halutessaan kieltäytyä haastattelusta. Lasten olisi hyvä saada tilaisuus tutustua ja tarkkailla tutkijaa ennen varsinaisia haastattelua. Tutkijan voisi olla hyvä mennä vaikkapa edellisenä päivänä osallistumaan lasten koulupäivään, jotta lasten olisi mahdollisuus tutustua häneen. Lapset saattavat myös yllättää tutkijan olemalla avoimia, keskustelevia ja kypsäntuntuja. Lasten keskustelutaidoilla on eroja ja tutkija pystyy itse vaikuttamaan haastattelutilanteeseen olemalla läsnä, kuunteleva ja lasta huomioiva. (Aarnos 2015, 164-165, 167.)

5.2 Aineiston keruu ja säilytys

Tässä tutkimuksessa eri tutkimuspaikkoja oli yhteensä seitsemän, neljä päiväkotia ja kolme koulua pääkaupunkiseudulta. Tarkempaa kuvausta paikoista ei tutkimukseen osallistujien ano-

nymiteetin suojaamiseksi kerrota. Tutkimuspaikat oli valittu pääkaupunkiseudun kuntien päiväkodeista ja kouluista LAPE-hankkeen koordinaattorin kautta. Tutkijat olivat yhteydessä tutkimukseen osallistuvien päiväkotien johtajiin ja koulujen nimettyihin yhteyshenkilöihin ja kävivät tapaamassa heitä ja sopimassa tutkimuksen suorittamisen yksityiskohdista. Päiväkotien johtajille ja koulujen yhteyshenkilöille annettiin välitettäväksi tiedote tutkimukseen osallistuvien lasten vanhemmille (Liite 1), mikä toimi samalla tutkimukseen suostumislupana.

Tutkimukseen suostuneiden lasten ja heidän perheidensä lukumäärät vaihtelivat tutkimuspaikoittain. Tutkimukseen osallistui lopulta 34 lasta, joista 11 oli 5-vuotiasta, 6-vuotiaita oli viisi, 7-vuotiaita 15 sekä 8-vuotiaita oli kolme. Lapsista 19 oli tyttöjä ja poikia 15. Tutkimukseen suostuneista perheistä kaikki eivät tutkimukseen osallistuneet. Yksi lapsista kieltäytyi osallistumasta ja neljä lasta estyivät saapumasta paikalle sairauden tai muun poissaolon takia.

Tutkimukseen osallistuneet lapset		
	Tytöt	Pojat
5-vuotiaat	5	6
6-vuotiaat	2	3
7-vuotiaat	9	6
8-vuotiaat	3	0
Yhteensä	19	15

Taulukko 1: Tutkimukseen osallistuneet lapset

Tutkijat kävivät ennen haastattelupäivää tapaamassa tutkimukseen osallistuvia lapsia. Näin lapsille muodostui kuva tutkijasta etukäteen ja poisti mahdollisesti suurimman jännityksen lapsilta. Tutkijat kertoivat tulevansa seuraavana päivänä heitä tapaamaan ja kertoivat lapsilla olevan vielä mahdollisuuden kieltäytyä osallistumasta, mikäli niin kokivat. Yksi lapsista kieltäytyikin osallistumasta ja teki niin kaikkina kolmena eri päivänä, jolloin tutkija päiväkodissa kävi haastatteluja tekemässä. Tutkija piti kuitenkin tärkeänä joka kerta antaa lapselle mahdollisuuden vielä osallistua, mutta kunnioitti lapsen päätöstä kieltäytyä. Samassa päiväkodissa, missä tutkija kävi lopulta kolmena eri päivänä tekemässä haastatteluja, oli useampi lapsi, joka olisi halunnut tutkimukseen osallistua. Heitä ei kuitenkaan haastateltu, sillä heidän vanhempansa eivät olleet antaneet suostumusta tai he eivät sijoittuneet tutkimuksen ikähaarukkaan.

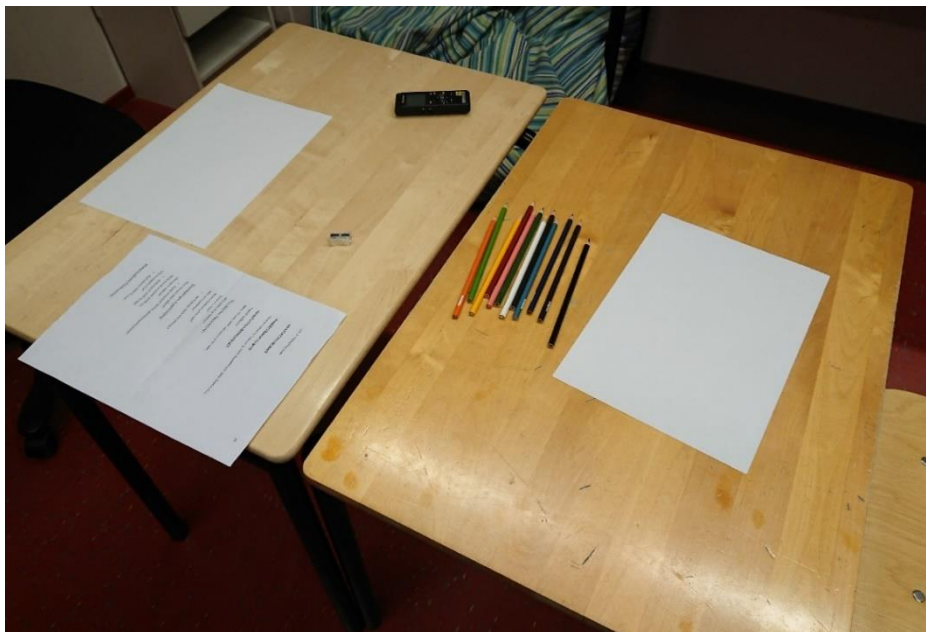
Jokaisessa tutkimuspaikassa haastattelupaikka oli mietitty erikseen. Päiväkodeissa haastattelupaikka oli erillinen pienryhmähuone, opettajien työskentelytila tai palaverihuone. Kaikki paikat olivat lapsille tuttuja tiloja, joissa kukin oli päässyt ennenkin käymään. Kouluissa haastattelut tehtiin tyhjässä luokassa tai monitoimitilassa. Jokainen näistä paikoista oli haastateluun soveltuva, rauhallinen tila, missä tutkija ja lapsi olivat kahden kesken. Tutkija oli valmistellut huoneen etukäteen ja asetellut tarvittavat välineet, paperin ja puuvärikynät pöydälle, valmiiksi.

Tutkija kävi hakemassa lapset yksitellen erilliseen huoneeseen ja tilanteessa antoi lapselle näin vielä mahdollisuuden kieltäytyä haastattelusta. Kouluikäiset lapset olivat hyvin orientoituneita tutkimukseen ja lähtivät tutkijan mukaan mielellään reippaasti. Päiväkoti-ikäisten lasten kohdalla lasten persoonallisuuserot olivat selkeämmin näkyvissä. Osa lapsista lähti reippaasti tutkijan mukaan ja kertoi jo matkalla asioistaan, mutta osaan lapsista tutkijan piti ottaa ensin kontaktia leikkimällä heidän kanssaan tai tutustumalla jutellen ennen siirtymistä tutkimusta varten varattuun tilaan. Lopulta lapset tulivat täysin vapaaehtoisesti ja olivat kiinnostuneita siitä, mitä tutkija halusi heiltä tietää.

Tutkimustilanteen aluksi tutkija vielä kertoi nauhoittavansa haastattelun ja näytti lapsille nauhuria. Tämän jälkeen tutkija laitto nauhoituksen päälle ja pyysi lapsia piirtämään annettun aiheen mukaisesti. Lapsille annettiin piirtämistä varten valkoinen A4-kokoinen paperi sekä puuvärit. Piirtämisen jälkeen tutkija esitti haastattelukysymykset (Liite 2). Tutkijat korostivat lapsille juuri heidän mielipiteidensä tärkeyttä ja mahdollisuutta vastata juuri niin kuin itse halusivat.

Lapsesta ja haastattelutilanteesta riippuen tutkija aloitti mahdollisesti kysymysten esittämisen jo piirtämisen aikana. Näin kävi varsinkin kouluikäisten kohdalla. Päiväkoti-ikäisten kohdalla piirtäminen tehtiin ensin. Osa lapsista jutteli paljon piirtämisen aikana ja osa keskittyi piirtämiseen, jolloin tutkija antoi työrauhan odottaen hiljaa lapsen työn valmistumista. Osa lapsista kertoi paljon asioita ohi varsinaisten tutkimuskysymysten ja osa vastasi vain kysymyksiin. Lapset osasivat pääsääntöisesti vastata kysymyksiin hyvin, mutta osa kysymyksistä vaati lisäselvitystä. Nämä on selitetty tutkimustulosten yhteydessä.

Haastattelun loputtua tutkija kiitti lapsia haastattelusta ja sulki nauhurin. Haastattelutilanteet kestivät reilusta viidestä minuutista puoleen tuntiin lapsen tuottamasta puheesta riippuen. Kiitokseksi osallistumista tutkija antoi tilanteen päätyttyä lapsen valita pienen palkkion; vaihtoehtoina oli tarroja, pieniä magneetteja, pillejä, valorannekkeita tai koulutarvikkeita. Lopuksi tutkija saattoi lapsen takaisin päiväkotiryhmään tai luokkaan.

Kuvio 2: Haastattelua varten valmisteltu tila

Tutkimuksessa kerätty aineisto säilytettiin MP3-tiedostona tutkijoiden omilla tietokoneilla salasanalla suojattuna. Aineiston litteroinnit säilytettiin myös salasanalla suojattuna. Lasten piirustukset valokuvattiin ja valokuvien jpg-tiedostot säilytettiin samalla tavalla suojattuna. Materiaali siirrettiin Laurean suojatulle verkkoasemalle, jonne on pääsy vain hankkeessa mukana oleville hanketyöntekijöillä, projektipäälliköllä ja tutkimusta tekevilla opiskelijoilla. Hankkeen päätyttyä aineisto tallennetaan verkkoasemalle niin, että se on mahdollista ottaa käyttöön jatkotutkimusta tai tutkimuksen verifointia varten; aineisto kuvaillaan Etsimeen ja Laurean yhteyshenkilön kautta se on mahdollista saada käyttöön.

5.3 Aineiston analyysi

Analyysin vaiheet voi jakaa vaiheisiin. Aineiston keruun jälkeen siihen tutustutaan ja sitä järjestellään. Useimmiten aineisto tarvitsee myös rajaamista. Tämän jälkeen siirrytään aineiston luokitteluun ja teemojen etsimiseen. Itse aineiston analyysi tapahtuu tässä kohdin, kun tarkastellaan aineistoa ja tehdään teemojen tai ilmiöiden vertailua. Seuraavaksi kootaan analyysistä nousevat tulokset ja niitä tulkitaan sekä koetellaan suhteessa aineistoon ja sen ulkopuolelle. Lopuksi käydään teoreettista dialogia ja pohditaan käytännön vaikutuksia sekä tunnistete-

taan tarpeet jatkotutkimusta varten. Analyysin vaiheet eivät käytännössä ole täysin lineaariset vaan ne usein limittyvät toisiinsa ja niitä toteutetaan osittain päällekkäin. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 12.)

Haastatteluiden jälkeen tehdään ensimmäiseksi niiden puhtaaksi kirjoittaminen eli litterointi. Litteroinnin voi tehdä monella tapaa riippuen lähinnä siitä, minkälaisia analyysimenetelmiä aineistoon aiotaan kohdistaa. Esimerkiksi diskurssianalyysi vaatii varsin perusteellisen litteroinnin (Eskola & Vastamäki 2015, 42). Sanatarkka puhtaaksi kirjoittaminen on varsin työläs prosessi etenkin, jos aineisto puretaan pikkutarkasti huomioiden osapuolten puheen lisäksi myös keskustelussa olevat tauot, huokaukset ja äänenpainot (Hirsjärvi & Hurme 2011, 140).

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli kerätä tietoa, miten lapsi sanoittaa oman hyvinvointins. Täydellisen tarkkaan litterointiin ei ollut tässä yhteydessä tarpeellista ryhtyä, sillä pääpaino on lasten kokemuksellisessa ja kuvailevassa ulosannissa. Aineisto purettiin siten, että kaikki lasten tuottama puhe kirjoitettiin puhtaaksi, mutta tauot, huokaukset ja äänenpainot jätettiin kirjaamatta.

Kvalitatiivisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda siihen selkeyttä ja sitä kautta tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Aineiston analyysillä pyritään hajanaisen aineiston tiivistämiseen mielekkääksi paketiksi, jolla on selkeä informaatioarvo (Eskola & Suoranta 1998, 137). Aineistoa voidaan analysoida lukuisilla tavoilla. Analyysitavat voidaan jakaa kahteen leiriin; selittämiseen pyrkiviin ja ymmärtämiseen pyrkiviin lähestymistapoihin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston suuri koko ja elämänläheisyys tekevät analyysivaiheen mielenkiintoiseksi, mutta samaan aikaan myös haastavaksi. Haastattelujen analysointi voi olla hyvinkin pitkäkestoista riippuen niiden luonteesta ja käytetyistä menetelmistä. Kaikkea materiaalia ei ole tarpeen analysoida, mutta tutkijan on löydettävä keinot, joilla pystyy aineiston avulla parhaiten vastaamaan tutkimuskysymykseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 224-225.) Aineiston analyysin toteuttamistavan valinta liittyy pitkälti siihen, mistä lähtökohdista tutkimusta on alun perin lähdetty tekemään. Tästä johtuen on syytä tarkastella analyysitapojen eroavaisuuksia.

Aineistolähtöisessä tutkimuksessa pääpaino löytyy itse aineistosta. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa analyysiyksiköt eivät ole etukäteen asetettuja ja myös teoria kootaan aineistolähtöisesti. Tätä kutsutaan induktiiviseksi analyysiksi, joka tarkoittaa yksittäisistä havainnoista liikkumista kohti yleisempiä väitteitä. (Eskola & Suoranta 1998, 83.) Induktiivisen analyysin perusajatus ei siis ole hypoteesien testaaminen tai tutkijalähtöinen ajattelu siitä, mikä on tärkeää. Tämä on yleistä kuvailevissa ja kartoittavissa tutkimuksissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 158-159.)

Täysin puhdasta induktiivista päättelyä ei käytännössä ole mahdollista tehdä, koska se perustuu havaintojen kuvaamiseen ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tutkittavasta aiheesta.

Näin ollen absoluuttista aineistolähtöistä tutkimusta on vaikea toteuttaa, koska havainnot ovat yleisesti hyväksytyin ajatuksen mukaan teoriapitoisia. Ei siis ole olemassa täysin irrallisia tai objektiivisia havaintoja, sillä esimerkiksi jo tutkimuksessa käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat omalta osaltaan tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.)

Teoriaohjaava ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi ovat tavallaan lähellä toisiaan. Ne molemmat keskittyvät itse aineistoon. Eroava tekijä on siinä tavassa, jolla aineistosta nousevat ilmiöt sidotaan teoreettisiin käsitteisiin. Teoriaohjaavassa menettelyssä aineistosta nousevat ilmiöt sidotaan ennalta tiedettyihin käsitteisiin, kun taas aineistolähtöisessä menettelyssä käsitteet muodostetaan yksinomaan aineiston perusteella. Teoriaohjaava on kuitenkin eri asia kuin teorialähtöinen. Teoriaohjaavassa menettelyssä tutkija tarkastelee aineistoa enemmän sen omilla ehdoilla kuin teorialähtöisessä menettelyssä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.)

Teorialähtöinen tutkimus tarkoittaa sitä, että aineiston analyysi pohjautuu jo olemassa olevaan teoriaan. Valmis teoria ohjaa analyysiprosessia ja tavoitteena on sen testaaminen uudessa yhteydessä. Teorialähtöistä analyysitapaa voidaan kutsua myös deduktiiviseksi analyysiksi ja se on etenkin luonnontieteellisissä tutkimuksissa käytetty analyysimalli. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95-99.)

Teoria- ja aineistolähtöisen tutkimuksen välimaastoon sijoittuu teoriasidonnainen tutkimus, jossa puolestaan aineiston analyysi ei suoraan perustu teoriaan, mutta silti linkittyy siihen vahvasti. Tällöin aineistosta tehdyille huomioille etsitään tulkintojen tueksi teorialiedosta selityksiä tai vahvistusta. Tutkija voi myös tehdä havaintoja empirian vastaamattomuudesta aiempiin tutkimuksiin. (Eskola 2015, 187-192.) Teoriasidonnaista tutkimusta kutsutaan abduktiiviseksi päättelyksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 99). Täysin selvärajaista analyysitapaa oli haastava hahmottaa etenkin tutkimuksen alkuvaiheessa ja sen luonteesta käytiin keskusteluja tutkimusryhmän kesken. Aineiston tarkastelun yhteydessä oli aluksi elementtejä sekä aineistolähtöisestä- että teoriasidonnaisesta tarkastelusta. Analyysitapojen määrittelyitä peilatta kävi kuitenkin ilmeiseksi, että tämän tutkimuksen kannalta kokonaisuutta palveli parhaiten teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tutkimuksen analyysin teoriaohjaavuus näkyy siinä, että taustateoria pohjautuu Minkkisen (2015) hyvinvointimallin mukaiseen käsitykseen hyvinvoinnin osa-alueista. Tähän pohjautuen rakennettiin myös tutkimuksessa käytetty haastattelulomake. Aineistoa ei myöskään missään vaiheessa tarkasteltu irrotettuna taustateoriasta. Tutkimuskysymykset hahmoteltiin sellaisiksi, joihin pystyttäisiin vastaamaan lasten kokemuksellisuuden kautta. Toisin sanoen tarkoitus ei ollut testata hypoteeseja vaan kerätä subjektiivista hyvinvointitietoa.

Kuten todettu aineiston analyysissä käytettiin sisällönanalyysiä. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2002, 105) sisällönanalyysissä aineistoa eritellään, etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja sekä

tiivistetään informaatiota. Sisällönanalyysissä tarkastellaan tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavat tekstit voivat olla käytännössä mitä vain mitä on kirjoitettu puhtaaksi. Kyse on tekstimuotoisten aineistojen sisällön kuvauksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että sisällönanalyysin keinoin pyritään muodostamaan kompakti ja tiivistetty kuvaus tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä. Tarkoitus on myös kytkeä tutkimuksen tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aiheeseen liittyviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Aineiston kvalitatiivisessa sisällönanalyysissä aineisto ensimmäisenä hajotetaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen informatiiviseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysia voidaan toteuttaa niin aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti kuin myös teoriaohjaavasti. Näiden eri tapojen erona on lähinnä analyysin ja luokittelun perustuminen joko itse aineistoon tai sitten valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109-116.)

Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat kolme toisiinsa liittyvää, mutta samalla varsin erilaista osatehtävää, joiden eteen tutkija aineistonsa kanssa joutuu. Näiden kolmen elementin painotus voi vaihdella tutkimuksesta toiseen, tutkijan tutkimusvälineistöstä, tyylistä ja tutkimuskohteesta riippuen. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, 11.) Kokemuksellisen tiedon käsittelyssä olisi hyvä tarkastella asiaa haastateltavan näkökulmasta: mitä haastateltava sanoo, kenelle ja missä tarkoituksessa. Analyysivaiheessa tähän liittyy keskeisesti saavutetun tiedon kontekstiin sitominen. Vaikka analyysivaiheessa aineisto ensin pilkkotaan, on se lopulta koottava uudestaan ja palautettava sen keruuhetken kontekstiin ja tarkasteltava tätä kokonaisuutena. (Shaw & Holland 2014, 222-225.)

Analysoinnissa tulisi lähtökohtaisesti ensin unohtaa teorit sekä välineet ja yksinkertaisesti keskittyä tarkastelemaan koottua aineistoa. Laadullisen aineiston tarkastelussa voi kiinnittää huomion moneen osa-alueeseen esimerkiksi ennalta arvaamattomaan ja yllättäväänkin osaan aineistoa, sekä asioihin jotka puuttuvat täysin. Tällainen tapa lähestyä aineistoa antaa siihen aineistolähtöisen analyysin elementtejä. Kokemuksien tutkimiselle se voi myös olla hyvä tapa aloittaa analyysi. Erityisesti kokemuksien tutkimuksessa jonkin asian kertomatta jättäminen voi olla erityisen mielenkiintoista. Kertomatta jättäminen voi tarkoittaa haastateltavalle asian merkityksettömyyttä tai sitten kieliä jostain muusta ilmiöstä. (Shaw & Holland 2014, 223.)

Lasten haastattelujen puhtaaksikirjoittaminen tuotti 129 sivua fonttikoolla 11 kirjoitettua tekstiä. Aineistosta nousi silmämääräisesti alustavia käsityksiä ja havaintoja, mutta koska 34 haastattelun litteroitu aineisto oli niin laaja kokonaisuus, että se piti pilkkoa osiin ja tarkastella osa-alue kerrallaan. Lasten vastaukset olivat mielekästä teemoitella osa-alueittain. Tee-

moiksi valittiin haastattelurungon mukaisesti psyykinen, sosiaalinen, materiaallinen ja fyysinen hyvinvointi. Näiden lisäksi viidennen teeman muodostivat piirrättämistehtävän kysymys hyvästä elämästä ja haastattelun viimeinen kysymys millainen on kiva päivä.

Aineiston pilkkominen tapahtui konkreettisesti siten, että jokaiselle teemalle oli oma iso kartonki, jonka yläreunaan kirjoitettiin kunkin teeman sisältämät kysymykset. Tämän jälkeen tulostetuista haastattelujen litteroinneista leikattiin lasten vastaukset kunkin kysymyksen alle. Vastauksiin liitettiin värikoodi, joka ilmaisi vastaajan iän ja sukupuolen. Tämä edesauttoi myöhemmässä vaiheessa aineiston luokittelua, havaintojen tekemistä ja lasten iän merkityksen arviointia suhteessa vastauksiin. Jaottelu ikä- ja sukupuoliryhmiin mahdollisti myös tutkimustulosten tarkastelun niin kokonaisuutena kuin vertaillen. Päätös pilkkoa litteroitu aineisto manuaalisesti ja olla käyttämättä mitään digitaalista ohjelmaa sen tekemiseen oli pitkälti mieltymyskysymys. Aineisto oli laaja, mutta ei niin laaja, etteikö sitä ollut mielekästä manuaalisesti pilkkoa osiin. Tähän työvaiheeseen varattiin riittävästi aikaa ja sen yhteydessä mahdollistui kokonaisvaltainen tutustuminen aineistoon. Tämän lisäksi työvaiheen aikana käytiin tutkimuksen kannalta merkityksellisiä keskusteluja aineiston luonteesta ja siitä nousevista ilmiöistä.

Kuvio 3: Tutkimustulosten purkua teemoittain

Litteroidussa aineistossa oli paljon sellaista lapsen ja tutkijan välistä puhetta, mikä ei liittynyt itse haastatteluun tai vastannut tutkimuskysymyksiin. Nämä osiot jätettiin pois, kun vastauksia koottiin teemojen alle. Tämänkaltaisen haastattelun ulkopuolella oleva ja siihen valmistava puhe oli joka tapauksessa tärkeää ja jopa välttämätöntä, vaikka se ei suoraan tuottanut tutkimuksen kannalta olennaista informaatiota. Kuten tutkimusmenetelmän kuvauksen

yhteydessä todettiin, on ensiarvoisen tärkeää, että tutkija osaa kohdata lapsen ja luoda turvallisen ilmapiirin, jotta haastattelutilanne tuntuisi lapsesta mielekkäältä ja luonnolliselta. Lasten kanssa juttelu rohkaisi lapsia kertomaan omista asioistaan.

Kun vastaukset oli koottu kartongeille teemoittain, niitä lähdettiin tiivistämään vielä lisää. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että vastauksista poimittiin kaikkein olennaisin sisältö ja muu pudotettiin pois. Tämän jälkeen tiivistämisen tulokset kirjoitettiin kysymys kerrallaan puhtaaksi erilliseen dokumenttiin. Aineiston tiivistämisen jälkeen vastaukset luokiteltiin ja vastauksista muodostettiin luokkia. Tiivistetyn aineiston pohjalta pystyttiin palauttamaan se kokonaisuudeksi omaan kontekstiinsa ja kuvailla siitä nousseita keskeisiä tuloksia. Tämän lisäksi pystyttiin havainnoimaan, mitkä ilmiöt puuttuivat tai olivat vähäisessä roolissa lasten vastauksissa. Aineistoa tarkasteltiin sisällönanalyysin keinoin teoriaohjaavasti.

Missä olet hyvä?			
Liikuntataidot	Taiteet	Akateemiset taidot	Muut
jumppa/voimistelu jalkapallo luistelu juokseminen sähly urheilu uiminen tanssi hiihtäminen	piirtäminen askartelu maalaaminen taiteilu soittaminen laulaminen	lukeminen laskeminen kirjoittaminen koulutehtävät	temppuilu rakentaminen palapelit auttaminen kuunteleminen hippa roikkuminen leikki tässä missä oon banana

Taulukko 2: Esimerkki aineiston luokittelusta

Valittu analyysitapa mahdollisesti aineiston tarkastelun tarkoituksenmukaisella tavalla ja samalla linkittämisen tutkimuksen taustateoriaan eli hyvinvointimallin mukaisesti hyvinvoinnin osa-alueisiin. Analyysin edetessä katsottiin myös tarpeelliseksi arvioida uudestaan tutkimuskysymysten mielekkyyttä sekä pohtia joidenkin haastattelukysymysten toimivuutta lasten hyvinvointitiedon kartoittamisessa. Analyysin myöhemmässä vaiheessa kytkettiin havaintoja koskevat johtopäätökset aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin.

Aineiston teemoittelu, tiivistäminen ja luokittelu oli työläs vaihe, mutta tutkimuksen kannalta arvokas. Sen yhteydessä tutkijat pääsivät tarkasti perehtymään aineistoon ja pohtimaan siitä nousevia havaintoja sekä niiden mahdollisia merkityksiä. Huolellinen aineiston purkaminen ja tiivistäminen helpotti myös analyysin myöhempiä vaiheita ja keskeisten johtopäätösten tekemistä. Tutkimustulokset on esitelty kokonaisuudessaan luvussa 6 ja niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset luvussa 7.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus ovat keskeisiä asioita. Tutkimuksen tekemiseen kuuluu olennaisena osana sen luotettavuuden arviointi. Luotettavuuden arviointiin voidaan käyttää monenlaisia mittaus- ja tarkastelutapoja. Termi reliaabelius tarkoittaa tutkimuksesta saatujen tulosten toistettavuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa, voidaanko saada samat tulokset, jos tutkimus tehtäisiin uudelleen. Tutkimuksen reliaabelius on mahdollista todentaa usealla tavalla. Tutkimusta voidaan pitää reliaabelina, jos esimerkiksi kaksi toisistaan riippumatonta tutkijaa päätyvät samanlaiseen tulokseen tai jos eri tutkimuskerroilla saadaan sama tulos. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 231.)

Termi validius on puolestaan tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite. Se tarkoittaa tutkimuksessa käytetyn mittarin tai menetelmän kykyä tarkastella sitä, mitä sen kuuluisikin tarkastella. Eli toisin sanoen toimiiko mittari vai ovatko tutkimuksen tulokset vääristyneet mittausvirheen takia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 232.) Validiutta voidaan niin ikään arvioida erilaisista lähtökohdista. Nämä lähtökohdat voivat liittyä ennustettavuuteen, tutkimusasetelmaan tai tutkimuksen rakenteeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 186-187.)

Lasten subjektiivista hyvinvointia tutkittiin siten, että toinen tutkija haastatteli päiväkodissa 5-7 vuotiaita lapsia ja toinen kouluikäisiä 7-8 -vuotiaita lapsia. Tämän lisäksi tutkimukseen saatiin neljä haastattelua, jotka olivat kahden sosionomiopiskelijan (AMK) tekemiä samaa haastattelulomaketta ja menetelmää käyttäen. Tutkimusta tehtiin siis useissa päiväkodeissa ja kouluissa. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut aineistoon. Aineisto on kokonaisuutena koherentti ja kerätty käyttäen samaa menetelmää.

Tämä tutkimus oli lasten subjektiivista hyvinvointia kartoittava tutkimus, jonka tavoitteena oli saada vastaus siihen, mitä asioita lapset pitävät hyvinvoinnissaan merkityksellisinä ja tärkeinä. Toinen tavoite oli saada selville, mitkä kysymykset ovat oleellisia esittää lapsille selvittäessä heidän subjektiivista hyvinvointiaan. Tutkimuksen vaiheita ja edistymistä on tukenut Laurea ammattikorkeakoulun LAPE-hanke- ja tutkimustyöryhmä. Tutkimukseen liittyviä kysymyksiä ja pohdintoja käytiin säännöllisesti läpi sekä tapaamisissa että Skype-kokouksissa.

Luotettavuuteen kiinteästi liittyvä seikka on otannan luonne ja kokonaisuuden tarkastelu. On perusteltua kysyä, minkälainen joukko on tutkimukseen osallistuneet lapset ja heidän vanhempansa kokonaisuudessaan. Tutkimuksen alkuvaiheessa, jossa rajattiin tavoiteltava tutkimusjoukko 5-8 -vuotiaisiin lapsiin, tutkijat pohtivat monia kysymyksiä. Yksi näistä kysymyksistä liittyi haastateltavien lasten taustatietoihin ja siihen, missä määrin niitä olisi tutkimuksenmukaista tiedustella. Tutkimustyöryhmä oli yksimielinen siitä, että tätä tutkimusta varten ei ole tarpeellista kysyä muita taustatietoja kuin lapsen ikä, sukupuoli ja etunimi. Nämäkin

yksinomaan siitä syystä, että analyysivaiheessa ja hankkeen myöhemmissä vaiheissa olisi mahdollista yhdistää lapset heidän vastauksiinsa.

Taustatietojen määrä voi antaa monenlaista informaatiota haastateltavista, ja niiden avulla voisi tehdä erilaista vertailevaa tarkastelua tuloksista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli keskittyä yksinomaan lasten tuottamaan hyvinvointitietoon ja -kokemuksiin. Tutkimustyöryhmä ei halunnut, että lasten kokemuksellisuutta tarkasteltaisiin taustatietojen tai minkään muun tekijän kautta. Tarkoituksena oli asettaa lasten ääni ja kokemuksellisuus keskiöön eikä hakea heidän vastauksiinsa selitysmalleja ulkoisista tekijöistä. Taustatietojen puute mahdollisti myös sellaisen asetelman, jossa haastattelija ja haastateltava kohtasivat ilman voimakkaita ennako-oletuksia.

Tutkimusjoukon ominaisuuksia on taustatietojen puutteesta huolimatta hyvä pohtia luotettavuuden näkökulmasta. Kun tutkimusta varten tarvittavat luvat oli saatu, niin aloitettiin haastateltavien kokoaminen. Päiväkodeissa työntekijät laittoivat lasten matkaan tiedotteen tutkimuksesta vanhemmille, jossa myös kysyttiin heidän suostumustaan. Kouluissa sama tiedote välitettiin lasten vanhemmille Wilman kautta. Lasten osallisuus tutkimukseen oli näin ollen vanhempien suostumuksesta kiinni, kuten eettisesti kestävän lapsitutkimuksen kriteereihin kuuluu. Voidaan kuitenkin pohtia, että minkälaiset perheet ja lapset lähtivät mukaan tutkimukseen ja minkälaiset rajautuivat sen ulkopuolelle.

Ovatko tutkimuksessa mukana olevat lapset jollakin tapaa aktiivisista perheistä, joissa osallistuminen esimerkiksi tutkimuksiin nähdään lähtökohtaisesti positiivisena asiana? Rajautuiko tutkimuksen ulkopuolelle joukko lapsia, jotka olisivat oleellisesti muuttaneet tämän tutkimuksen tuloksia? Entä missä määrin tutkimusjoukkomme edustaa keskivertoa 5-8 -vuotiasta suomalaista lasta? Näihin kysymyksiin ei pystytty antamaan yksiselitteisiä vastauksia, mutta niiden olemassaolo on tärkeä tiedostaa. Tutkimuksen tulosten yleistettävyyteen on syytä suhtautua varovaisesti, kuten on tavallista laadullisissa tutkimuksissa.

5-8 -vuotiaat lapset ovat kehityspsykologisessa mielessä ryhmä, jonka edustajat ovat erilaisissa kehitysvaiheissa. Tästä syystä tulosten tarkastelussa tulisi pitää mielessään kehityspsykologinen viitekehys. Päiväkodissa oleva 5- vuotias on lähtökohtaisesti kielenkehitykseltään ja tarinankerrontataidoiltaan eri asemassa kuin 8- vuotias koululainen. Toinen merkittävä tekijä on lasten kognitiivinen kehitys. Mitä vanhemmaksi lapsi tulee, sitä enemmän hän ja monipuolisemmin hän havainnoi maailmaa ja suhteuttaa omia ajatuksiaan siihen (Nurmi ym. 2014, 89-92).

Laadullisen tutkimuksen yhteydessä reliabelius ja validius eivät ole yksiselitteisiä asioita. Niitä on helpompi käsitellä määrällisessä tutkimuksessa. Tämä johtuu laadullisen tutkimuksen luonteesta, jonka tulokset ovat usein kuvailevia ja kokemuksellisia eli toisin sanoen jopa ainutlaatuisia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö niitä laadullisen tutkimuksen yhteydessä

tulisi arvioida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 232.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkija joutuu alituisesti miettimään tutkimukseen liittyviä ratkaisuja ja yhtä aikaa punnitsemaan sekä analyysin kattavuutta että koko tutkimuksen luotettavuutta. Voidaan ajatella, että laadullisen tutkimuksen arviointi voidaan tehdä koko tutkimusprosessin luotettavuuden kautta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on keskeinen toimija ja näin ollen myös tärkein mittausväline. Tutkijan rooli ja toiminta on yksi keskeisin luotettavuuden kriteeri. (Eskola & Suoranta 1998, 208-210.) Näin ollen voidaan todeta, että tutkijoilla on velvollisuus reflektoida toimintatapojaan, arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä siten, että tutkimuksesta lukevalle välittyy tieto sen taustoista ja tutkimusprosessin aikana tehdyistä valinnoista.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus liittyy vahvasti tarkkaan selontekoon siitä, mitä tutkimuksessa on tehty ja kuinka toteutus sujui. Tarkkuuden vaatimus on keskeinen ja se koskee kaikkia tutkimuksen vaiheita aina suunnittelusta johtopäätöksien tekemiseen asti. Tämä näytetty siten, että esimerkiksi haastattelututkimuksissa kuvataan ne olosuhteet ja paikat, joissa haastattelut tehtiin. Tämän lisäksi on syytä kertoa haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset poikkeavat tilanteet tai häiriötekijät, haastattelijan virhetulkinnat sekä tutkijan itsearviointi haastattelutilanteista. Analyysivaiheen kuvauksen yhteydessä tulee lukijalle kertoa aineiston luokitteluun johtaneet pohdinnat ja perusteet. Tulosten tulkinnan osalta pätee myös sama tarkkuuden vaatimus. Tutkijan tulisi tehdä selväksi, mihin hän päätelmänsä perustaa. Tutkimuksen tuloksia voi elävöittää esimerkiksi suorilla haastatteluotteilla ja tulkinnan havainnollistamisella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 232-233.)

Lasten subjektiivisen hyvinvointitietoa kerätessä pohdittiin aineiston merkityksiä ja sitä, millaisia johtopäätöksiä siitä voidaan tutkijalähtöisesti vetää. Tutkijana on helppo innostua aineistosta nousevista ilmaisuista ja teemoista sekä lähteä hahmottelemaan niille erilaisia merkityksiä. Tästä syystä on täysin perusteltua pitäytyä kontekstissa ja kuvata aineistoa mahdollisimman todenmukaisesti.

Tämän tutkimuksen tuloksia pyrittiin havainnollistamaan lisäämällä tutkimuksen tulosten yhteyteen lasten tekemiä piirustuksia sekä suoria lainauksia haastattelumateriaaleista. Erityisesti suorat lainaukset tuovat esille, että lapset kertoivat ajoittain hyvin yksityiskohtaisesti käsityksistään koskien omaa hyvinvointiaan. Tutkimuksen keskeisiä tuloksia havainnollistettiin myös pylväs- ja ympyrädiagrammien avulla. Tulosten visuaalinen esitys auttoi omalta osaltaan nostamaan tutkimuksen keskeisiä johtopäätöksiä esille. Kaavioiden avulla pystyttiin myös selkeyttämään ja elävöittämään tuloksia esittelevää kappaletta, joka pitää sisällään paljon informaatiota.

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Eettisyydellä yleisesti sosiaali- ja lääketieteellisessä tutkimuksessa tarkoitetaan tutkittavan suostumusta, anonymiteettiä sekä luottamuksellisuutta. Lasten parissa tehtävässä tutkimuksessa eettisyyden merkitys korostuu ja on läsnä koko tutkimusprosessin ajan. Kolmen perusperiaatteen lisäksi lasten tutkimuksessa on otettava huomioon myös lastensuojelullinen näkökulma sekä lasten ja aikuisten väliset valtasuhteet. (Gallagher 2009, 14-15.) Tutkimuksen toteuttamisen eettisyys ja luottamuksellisuus korostuvat lapsia koskevassa tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuvalla lapsella pitää ymmärrettävästi ja selkeästi kertoa, mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin tietoja käytetään. (Nieminen 2010, 37.)

Suomen laki ei määrittele, kuka voi antaa suostumuksen lapsen osallistumiseen tutkimukseen. Käytännössä kuitenkin lapsen huoltajille on annettu tässä asiassa päätösvalta ja se luetaan kuuluvaksi niihin henkilökohtaisiin asioihin, joista lain mukaan huoltajalla on valta päättää kuitenkin ottaen huomioon lapsen oma mielipide. Yleisesti huoltajilta pyydetään siis lupa lapsen osallistumiseen. Jos lapsi itse haluaa, mutta huoltaja kieltää lapsen osallistumisen, ei lapsi voi tutkimukseen osallistua. (Nieminen 2010, 33.)

Tässä tutkimuksessa lasten vanhemmille lähetettiin tietoa tutkimuksesta ja samalla kysyttiin suostumusta lapsen osallistumiselle (kts. Liite 1: Tiedote vanhemmille). Vanhemmille annettiin myös mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tutkijoille aiheesta. Yhteydenottoja lisätiedosta tutkijoille tuli yksi, mihin tutkija vastasi sähköpostilla. Tutkimukseen luvan antaneet vanhemmat toimittivat kirjallisen suostumuksensa lapsensa koululle tai päiväkotiin, mistä tutkija sai sen ennen tutkimuksen toteuttamista.

Sosiaalitieteiden tutkimuksessa lasten omaa suostumusta pidetään erittäin tärkeänä; ei riitä, että suostumuksen on antanut lasten huoltaja vaan lapsen on itse suostuttava. Lapsen suostumukselle on yleisesti tunnustettu neljä pääpiirrettä: 1) lapsi itse ilmaisee suostuvansa joko sanallisesti tai kirjallisesti, 2) lapsi tietää, mihin on suostumassa, 3) suostumus on vapaaehtoinen, ei pakotettu ja 4) suostumus on uudelleen neuvoteltavissa ja lapsi voi vetäytyä tutkimuksesta missä vaiheessa tahansa. (Gallagher 2009, 15-16.) Tutkijoiden kesken on myös erilaisia näkökulmia siitä, voiko lapsi todella antaa oman suostumuksensa vai suostuuko hän, koska hänen vanhempansa ovat luvan hänen osallistumiselleen jo antaneet. Lapsi ikään kuin on osallinen tutkimuksessa vanhempien suostumuksella eikä häneltä enää välttämättä kysytä omaa mielipidettä. (Smith 2010, 155.)

Tässä tutkimuksessa lapsen oma suostumus tutkimukseen osallistumiseen oli kantavana periaatteena. Tutkija kävi tapaamassa lapsia edellisenä päivänä ja kertomassa vielä kerran, mihin lapset olivat osallistumassa, vaikka lasten vanhemmat olivat suostumuksensa tutkimukseen jo

antaneet. Varsinaisena tutkimuspäivänä lapsilla oli vielä mahdollisuus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta ja osa näin tekikin. Tutkimukseen osallistuminen perustui lapsilla vapaaehtoisuuteen ja jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi osallistui omasta tahdostaan. Lapsille annettiin haastattelun aikana mahdollisuus olla vastaamatta kysymyksiin, jos siltä heistä tuntuu. Jotkut lapset käyttivätkin tätä mahdollisuutta. Kaksi lasta kieltäytyi myös piirtämästä. Kaikkien vastaukset kuitenkin otettiin yhtä tärkeänä mukaan tutkimusaineistoon.

Anonymiteetti eli tutkimukseen osallistuneiden tunnistamattomuus lopullisista tuloksista voi joskus muodostua lasten kohdalla haasteelliseksi, jos lapset haluavat oman nimensä mainittavan tuloksissa. Joskus tällaisissa tapauksissa lapsille on annettu mahdollisuus keksiä itselleen omat nimimerkit, jotka he itse tietävät mutta eivät ole tunnistettavia. (Gallagher 2009, 20.) Tässä tutkimuksessa lapset eivät esittäneet toiveita nimensä kertomisesta. Lapsille ja heidän vanhemmilleen oli etukäteen informoitu, ettei yksittäisiä lapsia voi tuloksista tunnistaa ja anonymiteetin suojaamiseksi edes tutkimukseen osallistuvia päiväkoteja ja kouluja ei ole identifioitu. Anonymiteetti toteutuikin tutkimuksessa täysin.

Lasten parissa tehtävässä tutkimuksessa luottamuksellisuuden rooli voi olla erityisen ongelmallinen. Luottamuksellisuuden eettisessä näkökulmassa ei voi puhua vain tutkimusmateriaalin säilytyksestä vaan luottamuksellisuuden säilymisestä lasten kertomuksissa. Lastensuojelullinen näkökulma lisää eettisyyden kerroksia. Tutkijan on pohdittava, rikkooko hän lapsen luottamuksen lastensuojelullisen huolen herättyä ja kertoo havainnoistaan eteenpäin näin mahdollisesti pettäen lapsen luottamuksen vai jättääkö tiedon itselleen tutkimuksen luottamuksellisuuteen vedoten. (Gallagher 2009, 20.)

Tässä tutkimuksessa tutkittiin lapsen subjektiivista hyvinvointia ja oli mahdollisuus, että lapset kertoisivat jotakin lastensuojelullista huolta herättävää tietoa. Tutkijat kävivätkin keskustelua yhdessä etukäteen, miten tällaisessa tilanteessa toimittaisiin. Tutkijat ovat sosiaalialan ammattihenkilöitä, joilla on lakiin kirjattu ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutilanteissa ja olikin selvää, että tarvittaessa ilmoitus tehtäisiin. Tutkijat pohtivat myös etukäteen, että mikäli tilanne eteen tulisi, kertoisi hän lapsen vanhemmille rehellisesti asiasta ja kertoisi tekevänsä ilmoituksen. Tällaista huolta tutkimukseen osallistuneista lapsista ei kuitenkaan syntynyt eikä luottamuksellisuutta ollut tarvetta rikkoa.

Lapsen ja aikuisen välinen valtasuhde on otettava huomioon lasten kanssa tehtävässä tutkimuksessa. Lasten parissa tehtävän tutkimuksen valta-aseman toinen ulottuvuus syntyy, jos tutkimusta tehdään päiväkodissa tai koulussa, jossa lapset ovat aikuisten kontrollin ja huolenpidon kohteena. Tällöin usein voi esiintyä oletus, että tutkija kertoo henkilökunnalle havainnoistaan. Näin korostuvat myös tietosuojakysymykset. Lasten ympärillä työskentelevät ammattilaiset ovat valtasuhteessa lapsiin nähden ja voivat näin mieltää tutkijan antavan heille tietoa. (Strandell 2010, 101.) Tässä tutkimuksessa koulun tai päiväkodin henkilökunnalle ei

annettu mitään tietoa lasten vastauksista tutkimuksen aikana. Kysymyksiä ammattilaisilta tuli tutkijoille, mutta tutkijat vastasivat, että valmiista työstä voi jokainen lukea tutkimustulokset eikä niistä voi erottaa yksittäisiä vastauksia.

Lapsitutkimuksessa on havaittu aikuisella oleva valta-asema lapsen nähden, mutta tutkimustilanteissa valtaa voi tasoittaa. Osallistavien tutkimusmenetelmien käyttöä suositellaan, ja niillä voi jakaa valtaa lasten ja aikuisen kesken. Tutkijan pitää myös tiedostaa valta-aseman olemassaolo. Tutkijan on kuitenkin omalla käytöksellään mahdollista lieventää valtaa osoittamalla kiinnostusta lasten sanomisiin. Tutkijan on hyvä hymyillä, pitää yllä katsekontaktia, nauraa ja elää mukana, sillä lapsi näkee hetkessä, onko tutkija todellisuudessa kiinnostunut hänestä vai haluaako vain tietoa heistä. (Gallagher 2009, 24-26.)

Tässä tutkimuksessa tutkijat ottivat lapsen henkilökohtaista kontaktia ennen haastattelutilannetta ja myös sen aikana. Molemmilla tutkijoilla oli kokemusta lasten parissa työskentelystä ja siitä oli suuri hyöty haastattelutilanteiden sujuvuudessa. Varsinkin päiväkotikäisten lasten kanssa tutkijan piti ensin luoda kontakti lapseen ihan muusta kuin tutkimuksesta. Ennen haastattelua tutkijat hakivat lapset joko koululuokasta tai päiväkotiryhmästä sekä saattoivat haastattelun lopuksi heidät takaisin. Joidenkin kanssa tutkija leikki pienen hetken tai keskusteli päivän kuulumisista ennen siirtymistä haastattelua varten varattuun tilaan. Lisäksi lapsia kiitettiin osallistumisesta niin sanoin kuin antamalla heidän valita pieni palkkio kotiin viemiseksi.

6 Tutkimustulokset

Lasten haastattelut aloitettiin tutkimuksellista mosaiikki- lähestymistapaan pohjautuen piirtämisellä. Lapsia pyydettiin piirtämään kuva aiheesta, millainen on hyvä elämä. Hyvä elämä oli osalle lapsista vaikea hahmottaa. Osa lapsista ymmärsi kysymyksen ja aloitti piirtämisen heti sen esittämisen jälkeen, mutta suurimmalle osalle varsinkin päiväkotikäisistä piti tutkijan selventää kysymystä. Lapsille annettiin lisämäärittelyä kehottamalla heitä piirtämään muutama asia, mitä hyvään elämään voisi kuulua. Mikäli lasta jännitti tai piirtämisen aloittaminen tuntui haastavalta, kysyttiin lapsilta, mitkä ovat lempijuttuja tai mitä hän tykkää tehdä. Tällä tavalla tuettuna valtaosa lapsista sai idean kuvasta, jonka halusivat piirtää. Piirtämisen yhteydessä tutkijat kävivät lasten kanssa keskustelua piirroksista ja samalla valmistelivat lapsia haastattelua varten.

Yhteensä 32 lasta piirsi kuvan hyvästä elämästä tai siihen liittyvistä asioista tai esineistä. Tutkimusjoukosta kaksi lasta ei piirtänyt kuvaa. Toinen heistä kieltäytyi piirtämisestä, mutta suostui vastaamaan haastattelukysymyksiin. Toisen oli puolestaan vaikea keksiä, mitä haluaisi

piirtää ja ei näin ollen saanut aloitettua. Tutkija ehdotti, että jos tehdään haastattelu ensin ja palataan sitten piirtämiseen. Tutkija kävi lapsen kanssa keskustelua siitä, että ehkä haastattelukysymykset antaisivat lapselle ideoita siitä, mitä haluaisi piirtää. Lapsi suostui tähän. Haastattelun jälkeen lapsi koki piirtämisen edelleen vaikeaksi ja kertoi, että ei keksi mitään piirrettävää.

Lapset piirsivät hyvin monenlaisia kuvia. 31 % prosenttia lapsista (N=10/32) piirsi kuvaan oman perheensä jäseniä ja koti esiintyi kahdessa kuvassa. Kavereita kuvaan piirsi 3/32. Iso osa lapsista (N= 9/32) piirsi kuvaan eläimiä, luontoa tai kesää. Omia lempitavaroita, kuten höyryveturin tai sormiskeitin, piirsi viisi lasta. Ruuan ja/tai juoman piirsi neljä lasta. Yksi lapsista piirsi kuvaan ensimmäisenä hyvään elämään kuuluvaksi ilon. Lasten piirtämistä kuvista ei noussut esiin mitään erityisen poikkeavaa. Kuvien teemat olivat yhteneväisiä suhteessa lasten haastattelussa antamien vastauksien kanssa.

Kuvio 4: Lasten piirustuksia aiheesta "Hyvä elämä"

Mosaikki- lähestymistavan mukaisesti lasten piirättämisen tavoite oli monialaisemman ymmärryksen luominen lasten kokemuksellisuudesta. Piirustukset toimivat kerrotun kokemuksellisuuden havainnollistajina. Piirättämisellä oli myös käytännöllinen ja luottamusta rakentava funktio. Se toimi aineistonkeruun lisäksi myös toiminnallisena harjoitteena ennen varsinaista haastattelua. Sen tarkoitus oli johdattaa lapset haastattelun teemoihin ja valmistaa heitä kysymyksiä varten. Lasten piirtämät kuvat ovat osa tutkimusaineistoa, jota hyödynnetään digitaalisen mittariston kehittämisessä.

6.1 Lasten psyykinen hyvinvointi

Lasten psyykkistä hyvinvointia kartoitettiin neljällä eri kysymyksellä, joiden tarkoituksena oli saada tietoa lasten kokemista positiivisista tunteista ja p. Lapsille esitettiin ensimmäisenä kysymys, mikä tekee sinut iloiseksi. Lapset vastasivat kysymykseen monipuolisesti ja vastaukset liittyivät ilon kokemukseen laajasti. Vastaukset jakautuivat aineiston perusteella kolmeen pääluokkaan: sosiaaliset suhteet (N=12/34), materiaaliset asiat (N=15/34) ja muut (N=22/34).

H1: *"Hmmm, no iloiseksi myös tekee mun kaverit ja perhe ja sit meidän koira."*

H2: *"Varmaa, että mulle ei oltais ilkeitä tai jäätelö tai kaverit ja kaikki uiminen. Lämpöinen sää. Sellanen et mulle ei tapahdu mitään. Kuten tänä aamuna tapahtu, että mä jäin ojaan jumiin mut se meni jo. Niin, ja sitten kanssa tää paperilennokin tekeminen on kans kivaa."*

Osa lapsista mielsi ilon kokemuksen hetkessä tapahtuvaksi asiaksi, kun taas toiset liittivät ilon pitkäkestoisempaan kokonaisuuteen. Hetkessä koettu ilo liittyi enemmän materiaalisiin asioihin ja pitkäkestoisempi ilon tunne sosiaalisiin suhteisiin. Osa lapsista luetteli myös useita asioita, jotka tekevät heidät iloiseksi. Lasten yleisin yksittäinen vastaus liittyi kavereihin ja kaveruuteen (N=9/34) eli 26,5 %. Perheen mainitsi kolme lasta (N=3/34). Materiaalisista asioista suosituimmat olivat herkut ja syöminen, jotka mainitsi neljä lasta (N=4/34) ja huvipuistoon tai vastaavaan paikkaan pääsemisen vastasi niin ikään neljä lasta (N=4/34). Muista vastauksista yleisimmät olivat leikkiminen (N=4/34), jokin muu tekeminen (N=4/34), urheilu (N=3/34) ja säähän liittyvät vastaukset (N=3/34).

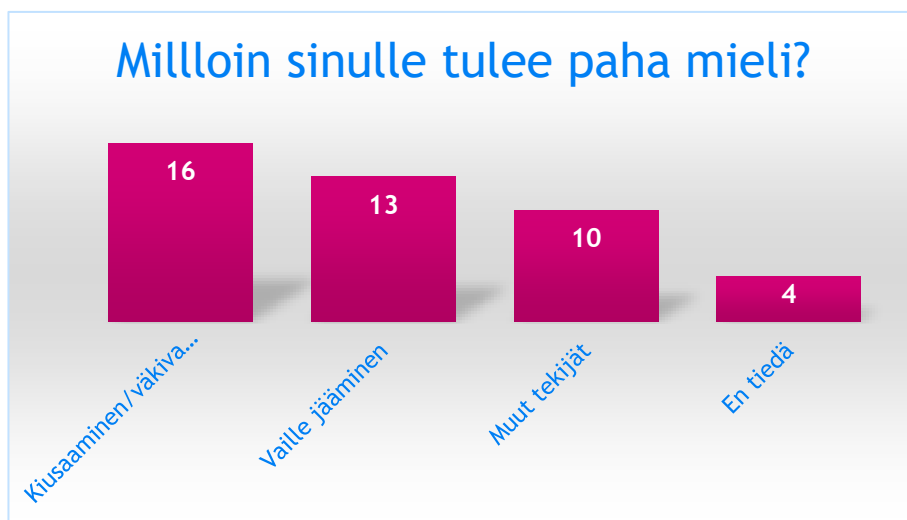
Kuvio 5: Iloiseksi minut saa

Psyykkisen hyvinvoinnin teeman toinen kysymys liittyi lasten kokemukseen siitä, missä hän on hyvä. Lapset reagoivat kysymykseen hyvin ja lähes kaikki kertoivat jonkin asian, jossa kokivat olevansa hyviä. Kukaan vastanneista ei kertonut kokevansa, että eivät ole missään hyviä. Vastauksista pystyttiin muodostamaan neljä pääteemaa: liikuntalajit (N= 19/34), taiteet (N= 10/34), akateemiset taidot (N=10/34) ja muut (N=12/34).

Suurin osa lapsista liitti kysymyksen jollakin tapaa johonkin liikunta- tai urheilulajiin. Liikuntalajeista yleisimpiä vastauksia olivat jumppa tai voimistelu (N=4/34), jalkapallo (N=4/34), luistelu (N=4/34) ja juoksu (N=3/34). Taiteeseen liittyvistä vastauksista yleisin oli piirtäminen (N=6/34) ja sen jälkeen askartelu (N=3/34). Akateemisiin taitoihin liittyvät vastaukset jakautuivat lukemiseen (N=3/34), laskemiseen (N=2/34), kirjoittamiseen (N=3/34), ja koulutehtävien tekoon (N=2/34). Muista vastauksista yleisimmät olivat temppuilu (N=2/34) ja rakentaminen (N=2/34). Kahden lapsen (N=2/34) vastaus liittyi tunnetaitoihin. Toinen kertoi, että on hyvä kuuntelemisessa ja toinen auttamisessa.

Psyykkisen hyvinvoinnin teeman kolmas kysymys oli, milloin sinulla on paha mieli. Tutkijat tiedostivat, että tällaisista asioista puhuminen saattaisi aiheuttaa joissakin lapsissa negatiivisen tunnereaktion, joten kysymykset esitettiin hienovaraisesti. Kysymys otettiin hyvin vastaan, vaikka se laittoi lapset ajattelemaan negatiivisia asioita ja pohtimaan tilanteita, joissa he kokivat pahanolon tunteita. Yksikään lapsi ei ahdistunut kysymyksestä. Vastauksista nousi

neljä pääteemaa: väkivalta ja kiusaaminen (N=16/34), vaille jääminen (N=13/34), muut tekijät (N=10/34) ja en tiedä (N=4/34).

Kuvio 6: Milloin sinulle tulee paha mieli?

Huomionarvoista koskien väkivaltaan ja kiusaamiseen liittyvissä vastauksissa oli se, kuinka paljon lapset kertoivat sitä kokeneensa. Nuoremmat lapset puhuivat fyysisestä väkivallasta ja eritoten lyömisestä. Haastattelujen yhteydessä ilmeni, että lyöminen liittyi ikätoverien tekemään väkivaltaan yleensä päiväkodissa. Pienemmät lapset eivät käyttäneet kiusaamisen käsitettä puheessaan vaan puhuivat nimenomaan lyömisestä. Vastanneista 24 % (N=8/34) kertoi fyysisen väkivallan tuottavan pahaa mieltä. Vanhempien lasten puhe liittyi puolestaan vahvasti kiusaamiseen. Erona pienempiin lapsiin oli se, että kiusaamista kuvattiin muunkinlaisena kuin fyysisenä väkivaltana. Kiusaamisen mainitsi 21 % vastaajista (N=7/34). Tämän lisäksi yksi lapsi (N=1/34) kertoi sen tuottavan pahaa mieltä, kun kaverit puhuvat rumasti. Väkivaltaa ja/tai kiusaamista oli kokenut siis 47 % haastatelluista lapsista.

H16: ”Sillon ku joku kiusaa mua tai lyö mua”

” Mulle tulee vaan siitä paha mieli, jos mua lyödään”

Jostakin vaille jäämisen kokemus oli toiseksi yleisin syy lasten pahaan mieleen. Vastaukset jakaantuivat siten, että neljä lasta (N=4/34) kertoi sen aiheuttavan pahaa mieltä, jos ei oteta

leikkiin mukaan. Kaksi lasta (N=2/34) kertoi pahan mielen mahdolliseksi syyksi sen, että ei pääse johonkin tiettyyn paikkaan. Yksinolon mainitsi niin ikään kaksi lasta (N=2/34). Muita tekijöitä, jotka aiheuttavat pahaa mieltä olivat sattuminen, jonka mainitsi kolme lasta (N=3/34), huutaminen (N=2/34) ja vihastuminen jostakin (N=2/34). Neljä lasta (N=4/34) vastasi, etteivät tiedä mistä heille tulee paha mieli.

Psyykkisen hyvinvoinnin teeman neljäs kysymys liittyi lasten pelkoihin. Kysymys kuului, mikä sinua pelottaa. Kuten pahaa mieltä käsittelevän kysymyksen yhteydessä, niin myös tämän kysymyksen kohdalla tutkijat tiedostivat, että jotkin lapset saattaisivat ahdistua peloista puhuttaessa. Pelosta tiedusteltiin hienovaraisesti ja lapsen reaktioita tarkkaillen. Yksikään lapsi ei ahdistunut kysymyksen yhteydessä ja valtaosa kertoi peloistaan avoimesti. Vastauksissa oli paljon hajontaa ja lapsia pelottivat erilaiset asiat. Vastaukset jaettiin neljään pääteemaan: Pimeä (N=9/34), ei mikään (N=7/34), yksittäiset asiat/tapahtumat (N=20/34) ja ei osaa sanoa (N=1/34).

Suurin yksittäinen pelko liittyi pimeään. 26 % vastaajista kertoi pelkäävänsä pimeää tai jotain, mitä voisi tapahtua pimeässä (N=9/34).

H25: *"No yleensä pimee, ku se on illalla. Mut ku se sano mulle, et jos mä kysyn siltä, et miks sä pelkää pimeetä. Jos sä laitat silmät kiinni, nii mikset silloin pelkää? Sanoin, että silloin mä voin aukasta ne silmät millon vaan, mut valoja en."*

H31: *"Pimeä mua pelottaa ja mua pelottaa noi salammat ja ukkoset."*

Tutkija: *Okei, mikä siinä pimeässä pelottaa?*

H31: *"No err, me ollaan vähän niinku mun kaverin kaa naapureita ja me joudutaan kävellä sellainen pitkä polku ja ku se on pimee, niin siinä ei kauheesti näe mitään. Niin pitää olla lamppu aina mukana. Mä pelkään vähän pimeetä."*

Tutkija: *Okei, no mikäs siinä ukkosessa ja salamoissa pelottaa?*

H31: *"Ku siinä on niin kova ääni. Se ukkonen."*

Kummituksia, haamuja tai vampyyrejä pelkäsi yhteensä neljä lasta (N=4/34), koiria kaksi lasta (N=2/34) ja hämähäkkejä ja käärmeitä myös kaksi lasta (N=2/34). Muita yksittäisiä pelkoja

olivat pellet (N=1/34), ukkonen ja salammat (N=1/34), sota (N=1/34), väkivalta (N=1/34) ja yksinolo (N=1/34). Seitsemän lasta (N=7/34) vastasi, että heitä ei pelota mikään. Kolme lasta, jotka vastasivat, ettei heitä pelota mikään olivat päiväkodissa ja neljä koulussa. Yksi lapsi (N=1/34) ei osannut sanoa, mikä häntä pelottaa. Tämä vastaus puolestaan saattoi viitata siihen, että pelon tunne oli lapselle tuttu mutta sen tarkka sanoittaminen ei onnistunut.

6.2 Lasten sosiaalinen hyvinvointi

Lasten sosiaalista hyvinvointia mitattiin neljällä eri kysymyksellä, joiden tarkoituksena oli kysyä hänelle tärkeistä sosiaalisista suhteista eri tavoin. Lapsille esitettiin teemasta ensimmäisenä kysymys, kenen kanssa vietät aikaasi. Joillekin tutkimuksen nuorimmille osallistujille, 5-vuotiaille, kysymyksen asettelun ”vietät aikaasi” oli epäselvä ja sitä piti selventää apukysymyksillä kuten, kenen kanssa teet asioita. Selvennyksen jälkeen lapset osasivat vastata kysymykseen.

Suurin osa vastaajista, 68 %, mainitsi viettävänsä aikaa vanhempiensa kanssa (N=23/34). Osa vastaajista eritteli vastauksissaan äidin ja isän ja osa vastasi vain toisen vanhemman. Lapset, jotka mainitsivat vain toisen vanhemmista, mainitsivat isän (N=19/34) useammin kuin äidin (N=16/34). Perheenjäsenistä usea lapsi mainitsi viettävänsä aikaa myös sisaruksen kanssa (N=11/34). Lisäksi isovanhemmat nousivat lasten vastauksissa aikaa vietettävien perheenjäsenten joukkoon (N=6/34).

Vanhempien rinnalle yhtä merkittäviksi lapset mainitsivat kaverit (N= 23/34). Pelkästään kaverien kanssa ajanvietosta kertoi vastauksissa 4/34. Tutkimukseen vastanneista lapsista 2/34 kertoi viettävänsä aikaansa yksin.

H12: ”No kotona yleensä päiväkodin jälkeen mä oon isin kaa ja aamulla äidin kaa. Yleensä mä leikin tääl Mikon* ja Annin* kaa. Mikko tulee aikasemmin sit ulkoilun jälkeen.” (*lapsen kaverit, nimet muutettu)

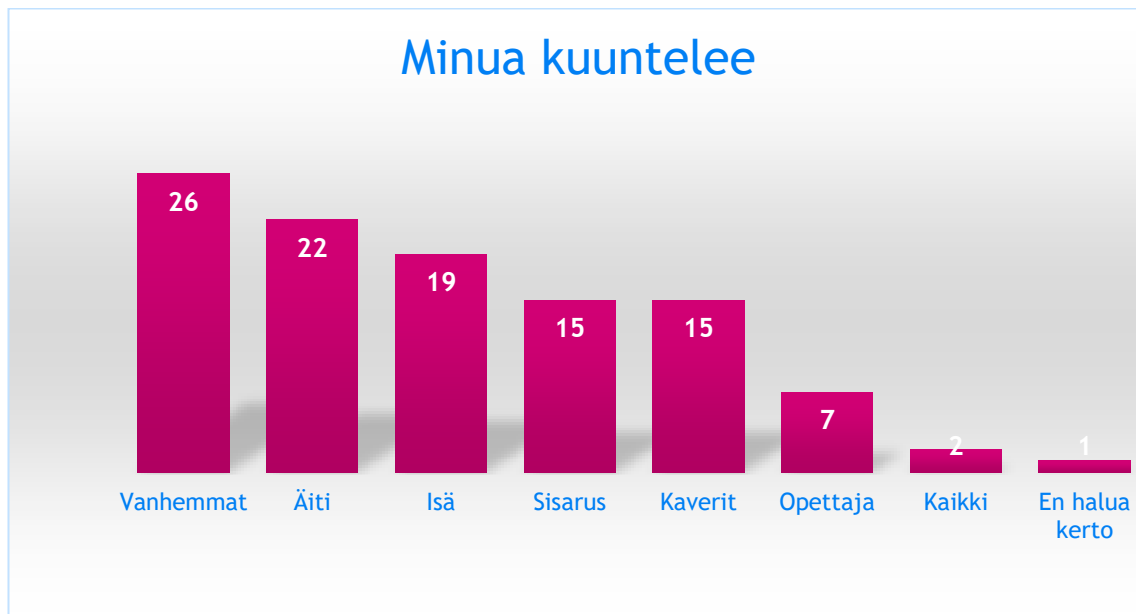
H22: ” Yleensä mä leikin Leevin* kanssa. Joskus mä leikin mun pikkuveljen kanssa.” (*lapsen kaveri, nimi muutettu)

Toiseksi sosiaalisen hyvinvoinnin teemasta lapsilta kysyttiin, mitä hän tekee yhdessä ihmisten kanssa, joiden kanssa aikaa viettää. Ylivoimaisesti suurin osa, 59 %, lapsista mainitsi leikkivänsä (N=20/34). Leikkiminen mainittiin joko yksinään tai leikkimisen rinnalle lapsi mainitsi muuta tekemistä, kuten piirtämisen/maalaamisen (N=4/34) tai television katselun (N= 3/34). Kokonaisvastauksissa TV:n katselun tai pelikoneella pelaamisen mainitsi lapsista 7/34. Mainintoja erilaisista fyysisistä aktiviteeteista, kuten kiipeilystä, oli 3/34 ja saman verran lapsia mainitsi tekevänsä kotiaskareita, leipomista ja ruuanlaittoa. 3/34 sanoi tekevänsä mitä tahansa.

H7:” Leikitään kaikkia leikkejä ja legoilla leikitään ja joskus leikitään piilosta ja hippaa. Jos me ollaan ulkona, nii kyllä me leikitään lumella ja silleen.”

Kolmas kysymys sosiaalisesta hyvinvoinnista käsitteli lasten kavereita. Kysymyksellä minkä nimisiä kavereita sinulla on, oli tarkoitus saada käsitys lasten kaverisuhteiden määrästä ja mahdollisista yksinäisyyden kokemuksista. Kysymys oli lapsille ymmärrettävä ja kaverien nimiä oli suurimmalle osalle helppo luetella. Osa lapsista mainitsi erikseen päiväkotikaverit, mutta suurin osa ei eritellyt, mistä he kaverit tuntevat. Pääsääntöisesti lapset kertoivat, että heillä on kavereita. Kavereita etunimeltä 4 tai enemmän luetteli 21/34, mikä muodostaa 62 % vastaajista. Myös 1-3 kaveria oli yleinen lasten vastauksissa 35%:n osuudella (N=12/34). Kuitenkin kaksi lapsista kertoi, ettei hänellä ole yhtään kaveria tai hän ei muista heidän nimiään. Yksi lapsista ei suostunut kertomaan, onko hänellä kavereita.

Viimeisenä sosiaalisen hyvinvoinnin kysymyksenä kysyttiin, kuka kuuntelee sinua. Kysymys oli sellaisenaan tutkimukseen osallistuneille lapsille liian vaikeaselkoinen ja vaati haastattelijalta selittämistä. Kun lapsille esitti apukysymyksen, kenelle voit kertoa sun juttuja tai kenelle voit puhua sun asioista, tuotti kysymys vastauksia.

Kuvio 7: Minua kuuntelee

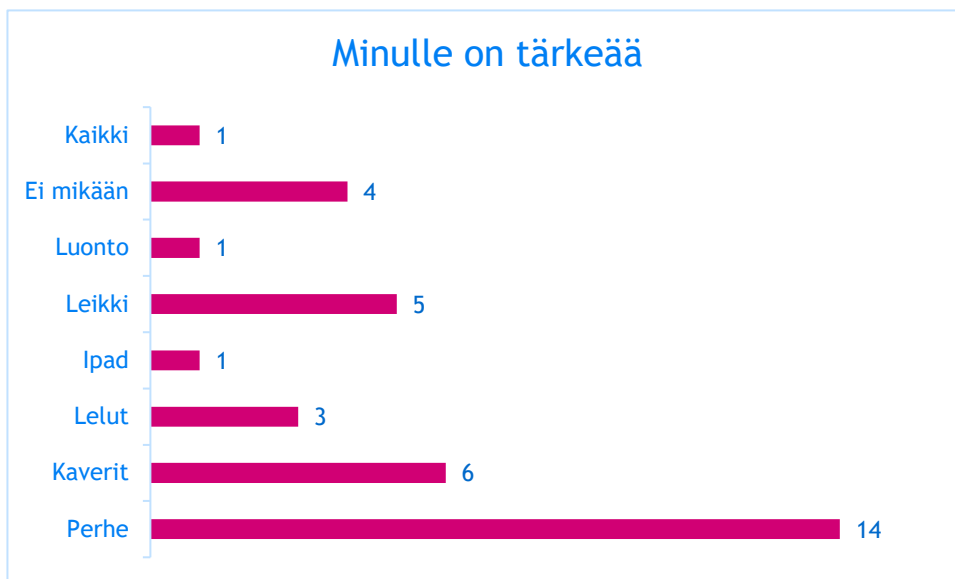
Vanhemmat oli suurin ryhmä, joille lapsi kertoi voivansa puhua. Lapsista 26/34 (76%) mainitsi yhden tai molempien vanhempien kuuntelevan häntä. Yksittäisistä ihmisistä äitien koettiin kuuntelevan eniten, äidin mainitsi 22/34 ja isän 19/34 vastaajista. Myös suuri joukko lapsia, 24 % (N=8/34), ei maininnut kummankaan vanhemmista kuuntelevan häntä. Nämä lapset kertoivat heitä kuuntelevan sisarus tai kaverin.

Vanhempien jälkeen seuraavaksi eniten lapset kokivat, että heitä kuunteli sisarus (N=15/35) ja kaverit (N=15/34). Perheenjäsenten ja kaverien lisäksi lapset kertoivat opettajan kuuntelevan heitä. Opettaja esiintyi lasten vastauksissa 7/34 kertaa. Kaksi lapsista koki voivansa puhua asioistaan kaikille ja yksi lapsi ei halunnut kertoa vastaustaan.

6.3 Lasten materiaallinen hyvinvointi

Materiaalista hyvinvointia mittaavat kysymykset aloitettiin kysymällä lapsilta, mikä on hänelle tärkeää. Kysymyksen vastaukset kertoivat lapsille olevan tärkeää muut kuin materiaaliset asiat. Materiaalin tärkeäksi lapsista mainitsi 4/34 ja näistä 3 oli leluja. Vain yksi lapsi mainitsi tärkeäksi pädin (iPad). Tärkeää lasten mielestä olivat sosiaaliset suhteet (N=17/34), mikä muodosti 50 % vastauksista. Tärkeää oli perhe/vanhemmat (N=14/34) ja kaverit (N=6/34). Lapset mainitsivat tärkeää olevan myös sen, että kaikilla on kivaa tai ketään ei kiusata. Myös

leikkiminen mainittiin tärkeänä asiana (N=6/34). Neljän lapsen mielestä mikään ei ole tärkeää.

Kuvio 8: Minulle on tärkeää

Lempitavaraa kysyttäessä tavoitteena oli nimenomaisesti saada varmasti vastauksiin materiaalista hyvinvointia kuvaavia asioita. Jälleen lasten vastauksissa korostui leikkiminen ja lelut, sillä lempitavaraksi lapsista yli 90% (N=31/34) mainitsi jonkun leluun. Yksittäisistä leluista yleisimmäksi vastaukseksi nousivat legot (N= 10/34.) Uni- & pehmolelut (N=7/34) olivat toinen yksittäinen iso ryhmä, muista leluista mainittiin mm. Pokemon-kortit, auto, nukke sekä fidgets-pinner. Teknologia ei lasten vastauksista noussut, vain yksi lapsista mainitsi lempitavarakseen TV:n ja yksi puhelimen.

Materiaalisen hyvinvoinnin teemasta lapsilta kysyttiin myös, millainen heidän kotinsa on. Useimmiten lapset kertoivat kodistaan kuvailemalla sitä erilaisilla adjektiiveilla, kuten iso, keltainen, rakas, ihana. Vastaaajista 24/34 kuvaili kotiaan.

H10: ”Rakas... ja ihana. Ihan hyvä. Se on semmonen, jossa mä pystyn asumaan.”

Kodin tarkempaan kuvailuun tarvittiin haastattelijoilta lisäkysymyksiä. Lapsilta kysyttiin, onko heillä kotona oma huone. Vastaaajista suurimmalla osalla oli kotona oma huone (N=19/34) ja yhteinen lastenhuone oli lapsista 15/34. Yksi lapsista mainitsi hänellä olevan kaksi kotia, toinen äidin ja toinen isän luona. Lapset kertoivat asuvansa niin kerros-, rivi- kuin omakotitaloisakin eikä näissä ollut suuria eroja sen suhteen, onko lapsilla oma huone vai ei. Kodin kuvailun

yhteydessä lapset kertoivat, ketkä kodissa asuvat, vaikka sitä ei heiltä erikseen kysytty. Lapset kertoivat, kuka nukkuu missäkin huoneessa ja mitä muita huoneita kodista löytyy.

6.4 Lasten fyysinen hyvinvointi

Fyysiseen hyvinvointiin liittyvillä kysymyksillä pyrittiin saamaan lapsilta tietoa heidän omasta terveydestään ja kuulla siihen liittyvää kokemuksellisuutta. Fyysisen hyvinvoinnin teeman ensimmäinen kysymys oli, milloin sinä menet nukkumaan. 19 lasta vastasi kysymykseen kellonajan, joka oli 19.30-22 välillä. Moni vastasi myös illalla tai yöllä. Ajanhahmotus oli monelle, etenkin nuoremmille lapsille, hankalaa. Aineistoa tarkasteltaessa tultiin siihen tulokseen, että kysymys ei tuonut merkittävää kokemuksellista tietoa eikä myöskään lisäarvoa tutkimukselle.

Selvästi informatiivisempi kysymys koskien lasten arkea oli toinen kysymys, mitä tapahtuu ennen nukkumaanmenoa. Kaikki lapset (N=34/34) vastasivat, että ennen nukkumaanmenoa on olemassa tietyt rutiinit ja useampi kertoi niistä hyvin yksityiskohtaisesti.

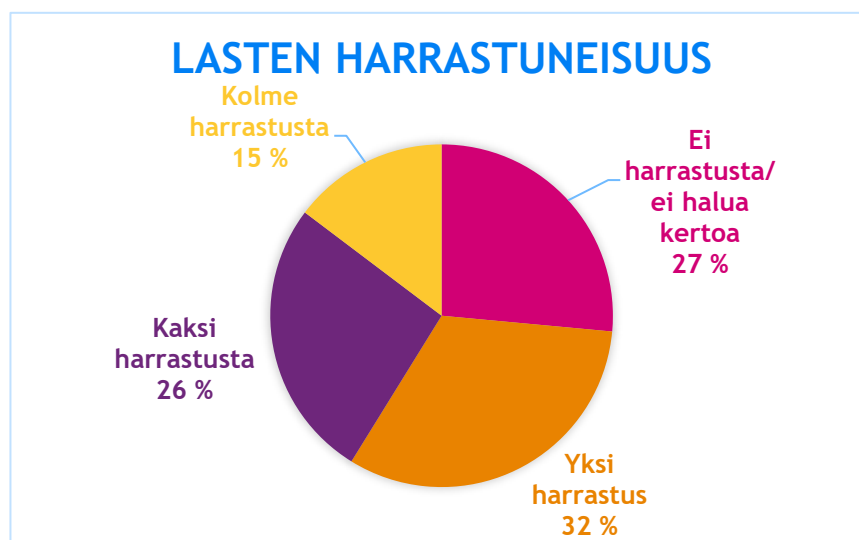
H23: *”Syödään aamupuuro, sitten pestään hampaat, mä käyn iltapissalla, sit me luetaan, sit me luetaan iltakirja ja mä meen nukkuun”*

H9: *”Sitte me mennää syömään iltapalaa jaa sitten mennää pesee hampaita ja sitte me mennään sänkyyn ja luetaan hetken jaa sitten ku me ollaan luettu valmiiksi, nii sitte me mennään nukkumaan.”*

88 % lapsista (N=30/34) mainitsi hampaiden pesun, 73,5 % (N=25/34) iltapalan ja 50 % (N=17/34) iltasadun lukemisen tapahtuvan ennen nukkumaanmenoa. Muita vastauksia olivat suihku tai jonkinlainen iltapesu (N=7/34), wc:ssä käynti (N=6/34), yöpuvun laittaminen (N=5/34), telkkari (N=4/34), lukeminen itse (N=3/34), pelaaminen (N=2/34) ja hyvänyön toivotukset (N=2/34).

Fyysisen hyvinvoinnin teeman kolmas kysymys oli harrastatko jotain. Lapsista 74 % (N=25/34) kertoi harrastavansa jotain ja puolestaan 24% (N=8/34) kertoi, että eivät harrasta. 87,5 % eli seitsemän lasta niistä, jotka eivät harrasta olivat 5-vuotiaita ja päiväkodissa. Ainoastaan yksi koululainen kertoi, että hänellä ei ole harrastusta. Yksi lapsi (N=1/34) ei halunnut kertoa harrastaako vai ei.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että 6-vuotiailla ja koululaisilla oli lähes kaikilla jokin harrastus. Osa 5-vuotiaista kertoi myös harrastavansa tai harrastaneensa aikaisemmin. 11 lapsella (N=11/25) niistä, jotka harrastivat, oli yksi harrastus, yhdeksällä lapsella (N=9/25) kaksi harrastusta ja viidellä (N=5/25) kolme harrastusta tai enemmän.

Kuvio 9: Lasten harrastuneisuus

Yleisimmät harrastukset liittyivät johonkin urheilulajiin ja suosituimmat lajit olivat jumppa/voimistelu (N=6/25), jalkapallo (N=5/25), sähly (N=4/25), uiminen (N=3/25), kampsailulajit (N=3/25) ja yleisurheilu (N=2/25). Urheilulajien lisäksi lapsilla oli myös muita harrastuksia. Partion kertoi harrastukseksi yhteensä viisi lasta (N=5/25). Jonkin soittimen soittamisen kertoi harrastukseksi kolme lasta (N=3/25). Kaksi lasta sanoi harrastavansa kuoroa (N=2/25) ja kaksi kuvataidetta (N=2/25).

H29: *"Koripalloo, uimista, plus alotan uimakoulu kolmosen"*

H11: *"Mä harrastan taekwondoa, sählyä, partiota ja mulla on aika vähän vapaa-aikaa aina. Sen takia mä en kauheesti ehi olla kavereiden kanssa."*

Fyysisen hyvinvoinnin teeman neljäs ja viimeinen kysymys oli, mikä on lempiruokasi kotona. epäoleelliseksi kuin kysymys, milloin sinä menet nukkumaan. Tällä kysymyksellä ei saatu selvaista kokemuksellista tietoa lasten terveydestä ja tottumuksista kuin oli ajateltu. Vastausten

perusteella perinteiset ruuat ovat lasten suosiossa ja suurimpana niistä erilaiset makaroniruuat. Makaroniruuan kertoi suosikikseen 41 % (N=14/34). Yksi lapsi kertoi (N=1/34) syövänsä usein ruokaa ravintolassa.

6.5 Kiva päivä

Viimeisenä tutkimuskysymyksenä lapsilta kysyttiin, millainen on kiva päivä. Lähes kaikki vastaajat, 31/34, mainitsi kivan päivän olevan vapaapäivän ilman koulua tai päiväkotia. Pelkästään vapaapäivän lapsista kivana päivänä mainitsi 4/34. Muut lapset kertoivat, mitä kivaan vapaapäivään kuuluu.

H12: ”*Semmonen, et voi leikkii kavereitten kaa hauskasti ja kotona voi mennä hauskasti nukkumaan*”

Kivaan päivään oleellisena osana lasten mielestä kuuluivat kaverit (N=14/34) ja heidän kanssaan leikkiminen (N=12/34). Perhe kuului myös kivaan päivään (N=5/34). Erityisenä kivan päivän aktiviteettina lapset mainitsivat erilaiset huvipuistot, kuten Linnanmäen ja Hoplopin (N=6/34). Myös herkkujen, jätski tai karkki, saaminen on lasten mielestä osa kivaapäivää.

H34: ”*No semmonen ku me käydään jossain leikkiluolassa tai huvipuistossa. Ja sitku me saadaan syödä lauantaisin karkkia, niin silloin on kiva.*”

H9: ”*No jos yleensä musta on hauskaa kun on viikonloppu kun viikonloppuna me tehdään niin, että err ekaks mä saan päättää päivän, sitte Leevi* päättää puol päivää toisesta päivästä ja Eelis* puolet. Nii me kaikki lapset saadaan päättää mitä tehdään. Kerran mä valitsin kesällä, että me mennään trampoliinipuistoon.*” (*sisarus, nimi muutettu)

Kivasta päivästä puhuttaessa lapset toivat esiin myös valinnanvapauden. Kiva päivä on vapaapäivä, jolloin saa itse päättää, mitä tehdään. Osa lapsista kertoi, että saa päättää aktiviteetin vuorotellen sisarusten kanssa ja osa kertoi, että saa vaan viettää vapaa-aikaa.

7 Johtopäätökset

Tutkimuksessa lasten subjektiivista hyvinvointia haluttiin tutkia erityisesti positiivisesta näkökulmasta pahoinvoinnin sijaan. Siksi myös tutkimustulosten johtopäätöksissä keskityimme hyvinvointia tuottaviin tekijöihin, mutta tulosten perusteella hyvinvointia haittaavia tekijöitä ei voida jättää huomiotta. Seuraavassa johtopäätökset onkin esitelty tätä jaottelua käyttäen tutkimuskysymysten jaottelun mukaisesti. Toiseen tutkimuskysymykseen oleellisista kysymyksistä lasten hyvinvointia selvitetäessä vastataan omassa aluvussaan.

7.1 Lasten hyvinvointia tuottavat tekijät

Psyykkisen hyvinvoinnin teemaan sisältyi neljä kysymystä, joista kaksi ensimmäistä kartoitti lapsen kokemusta ilosta ja omasta kyvykkyydestä. Keskeisiä johtopäätöksiä aineiston perusteella voidaan sanoa olevan, että lapset kokevat kaveruuden ja perheen tuottavan iloa. Materiaaliset asiat olivat myös ilon tuottajina etenkin herkkujen ja huvitusten muodossa. Ilon kokemus liittyi vahvasti myös toiminnallisuuteen kuten leikkimiseen ja urheiluun.

Sosiaalisten suhteiden merkitys lasten subjektiivista hyvinvointia lisäävänä tekijänä on oleellinen. Sosiaalisten suhteiden merkitys tuli ilmi niin sosiaalista hyvinvointia kuin materiaalista, fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia käsittelevien kysymysten vastauksissa. Lisäksi lapset piirsivät kuvaan hyvästä elämästä perheenjäseniään sekä kavereita. Kaverit kuuluivat usein myös kivaan päivään. Sosiaaliset suhteet kuuluvat lapsen elämän jokaiseen hyvinvoinnin osa-alueeseen eikä niiden merkitystä lapsen hyvinvoinnin tuottajana voi kiistää. Minkkinen (2015, 82) toteaa kouluviihtyvyyttä koskevassa tutkimuksessaan, että sosiaalisten suhteiden laatu on merkittävä tekijä lasten hyvinvoinnin kannalta erityisesti alakoulussa.

Tutkimuksemme mukaan lapset kokevat vanhempiensa olevan heidän elämänsä tärkeimpiä henkilöitä, joiden kanssa vietetään paljon aikaa ja jotka kuuntelevat heitä. Myös Kyrönlampi-Kylmänen (2007, 194) toteaa, että keskeistä lapsen hyvinvoinnille ja hyvälle elämälle ovat lapsen vanhemmat.

Tuloksissamme ajanvietossa isien rooli näyttäytyi äitiä suurempana. Lapset kertoivat viettävänsä aikaa isän kanssa. Isien merkitys korostui lasten puheissa ja isiä piirrettiin myös kuvaan hyvästä elämästä. Tässä on poikkeus aiempaan tutkimukseen, jossa äiti nähdään yksiselitteisesti tärkeämpänä lasten hyvinvoinnille. Helavirta (2011, 72-74) toteaa äidin olevan lapsen hyvän elämän lähde ja äiti näyttäytyy lasten elämässä yhdessä tekemisen ja huolenpidon

kautta. Helavirran mukaan Isien rooli jää vastuunkantajaksi taloudellisista asioista, kun taas äidin kanssa vietetään aikaa ja jaetaan tärkeät asiat.

Isien roolin korostuminen tutkimuksemme lasten vastauksissa merkityksellisenä ajanvietossa kertoo mielestämme isien muuttuneesta roolista suomalaisessa yhteiskunnassa. Aiemmin isät olivat perheen elättäjiä eivätkä he välttämättä osallistuneet lasten kasvatukseen yhtä paljon kuin nykyaikana. Nykypäivän isät ovat läsnä lasten elämässä jo alusta lähtien, nykyisin melkein jokainen isä on läsnä jo lapsensa syntymässä, toisin kuin heidän omat isänsä, joista vielä harva 1980-luvulla synnytyssaliin astui. Isyysloma on jo arkipäivää ja osa isistä jää jopa hoitovapaalle lastaan hoitamaan. Nykyisin isät osallistuvat lasten kasvatukseen tasavertaisina äidin kanssa ja suhde lapseen on jo vauvasta lähtien vahva. Lapset kokevat selvästi isät läheisiksi ja tärkeiksi.

Tutkimuksessamme äidin rooli oli vastaavasti suurempi lasten kuuntelijana, samoin toteaa myös Helavirta (2011). Lapset luovat suomalaisesta perheestä kuvan, jossa äidille kerrotaan mieltä painavista asioista ja muutenkin heidän kanssaan keskustellaan, kun taas isien kanssa tehdään asioita, leikitään ja painitaan. Kuva vastaa perinteistä sukupuoliroolitusta, jossa nainen puhuu ja mies tekee.

Lapset puhuvat vanhempien lisäksi perheestään, jolloin he liittävät siihen sisarukset ja/tai isovanhemmat. Tutkimuksessa lapsilta ei kysytty mitään taustakysymyksiä heidän perheistään eikä tutkijoilla ollutkaan tietoa, millaisista perheistä lapset tulevat. Haastattelutilanteissa lapset toivat esiin oma-aloitteisesti hyvin paljon tietoa perheistään ja tutkijoille muodostuikin kuva jokaisen lapsen perheestä ilman, että siitä kysyttiin suoraan. Isovanhemmat ovat tärkeitä, heidän kanssaan vietetään aikaa ja heille voi kertoa asioista. Sisarusten rooli korostui erityisesti lasten kuuntelijoina. Lapset kertoivat voivansa puhua niin iso- kuin pikkusisaruksilleen ja moni mainitsi myös sisaruksen olevan paras kaveri. Lapset, jotka jättivät mainitsematta vanhempansa kuuntelijoina, kertoivat nimenomaan sisaruksen olevan heidän kuuntelijoitaan. Tiivis yhteys sisarukseen voidaankin nähdä sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lähteenä. Samaa tulokseen laajemman perhesuhteiden merkityksestä lasten hyvinvoinnille päätyy myös Helavirta (2011, 74), jonka mukaan isovanhemmat ja sisarukset koettiin merkitykselliseksi vanhempien lisäksi nimenomaan lasten kuuntelijoina.

Kaverien merkitystä lasten hyvinvoinnille voidaan pitää lähes yhtä merkittävänä kuin perheen. Lapset toivat esiin kaverin kuuntelijana, ajanvietossa, kivaan päivään kuuluvana ja tärkeänä heille. He myös piirsivät kaverit piirroksiin hyvästä elämästä. Lapset pääsääntöisesti kokivat, että heillä on paljon kavereita. Lapsuudessa opetellaan sosiaalisen elämän pelisääntöjä ja vertaissuhteiden merkitys hyvinvoinnin tuottajana korostuu jo alle kouluikäistenkin elämässä. Helavirta (2011, 74-75) näkee myös kavereiden merkityksen hyvinvoinnin tuottajana.

Sosiaalisten suhteiden rinnalla lapsille merkittävää heidän hyvinvoinnissaan on leikki. Leikkiminen yksinään tai leikkiminen kaverien kanssa tuli esiin useasti lasten vastauksissa. Lapset kokevat leikin olevan tärkeää ja osa kivaa päivää sekä yhteistä tekemistä. Leikkimiseen lapset liittävät myös lempilelunsa. Leikin rinnalla lapset kertoivat kädentaidollisista aktiviteeteista, kuten piirtämisestä sekä pelaamisesta tai television katsomisesta. Huomioitavaa tässäkin on se, että yksinään pelaamisesta tai television katselusta lapset puhuivat hyvin vähän. Ensijaista tekemistä oli leikki, toissijaista tekemistä sen rinnalla muut. Samaan johtopäätökseen tutkimuksessaan suomalaisten lasten arjesta on tullut myös Kyrönlampi-Kylmänen (2007, 195). Hänen mukaansa lapsen onni arjessa on leikkiminen omaan tahtiin, joko yksin, sisarusten tai kaverien kanssa.

Materiaalisten tekijöiden osuus lasten hyvinvoinnin tuottajana jäi tässä tutkimuksessa hyvin pieneksi. Tutkijoiden ennako-odotukset teknologian merkityksen kasvusta jäi lasten vastauksissa toteutumatta, vaikka Suomessa elämme koko ajan entistä digitalisoituvammassa yhteiskunnassa. Lapset eivät nostaneet materiaa ylipäättäen merkittäväksi, saati teknologiaa. Lapsille tärkeää ovat ihmiset, ei materia.

Samaan johtopäätökseen ovat tulleet myös Syrjälä, Estola & Puroila (2013). Lapset elävät Suomessa kuitenkin kulutusyhteiskunnassa, jossa markkinat tuovat materiaa lapsen näkyville eri kanavia pitkin eivätkä lapset voi niiltä välttyä. Rungas kuluttaminen on esille jo päiväkotikäisten elämässä. Perinteisesti runsasta materiaalia on pidetty hyvinvointia tuottavana tekijänä. Kuitenkin lapset voivat leikkiä hyvinkin tyytyväisenä pahvilaatikoilla ja tyhjällä tilalla. Onkin huomattava, että vaikka lapsille mahdollistetaan samat lelut kuin muilla, kaipaakaan lapsi kuitenkin itse syyliä ja kavereita, yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä mahdollisuutta toimia yhdessä kuin materiaa. (Syrjälä, Estola & Puroila, 2013.)

Lasten vastauksista jäi lähes kokonaan puuttumaan viittaukset teknologiaan kuten älypuheliiniin ja peleihin. Tämä havainto oli yllättävä ja on mielenkiintoista arvioida, miksi lapset eivät nostaneet teknologiaa esiin voimallisemmin. Ilmiölle on olemassa monenlaisia mahdollisia selittäjiä. Voi olla, että lapset eivät yksinkertaisesti kokeneet teknologiaa sellaiseksi asiaksi, joka tuottaisi heille iloa vaan että he liittävät ilon kokemukset muihin, enemmän merkityksellisiin asioihin. Toisaalta teknologia saattaa olla niin itsestään selvä osa nykyajan lapsen arkea, että sitä ei ole mielekästä erikseen eritellä ilon tuottajaksi. On myös tärkeää pohtia itse kysymystä, mikä tekee sinut iloiseksi. Onko se sellainen kysymys, jolla pystytään luotettavasti kartoittamaan lapsen suhdetta teknologiaan? Näin ei voida tietenkään sanoa, mutta aineiston perusteella on todettava, että lapset tekevät iloiseksi aivan muut asiat kuin teknologia.

Teknologia jäi niin ikään vastauksista puuttumaan, kun lapsilta kysyttiin, missä he kokevat olevansa hyviä. Lasten kokemukset omasta kyvykkyydestään liittyivät aineiston perusteella

pitkälti johonkin urheilu- tai liikuntalajiin, taiteeseen ja akateemisiin taitoihin. Lasten kokemukset omasta kyvykkyydestään liittyivät näin ollen erilaiseen toiminnallisuuteen, luovuu- teen, käsillä tekemiseen ja kognitiota vaativaan toimintaan. Huomionarvoista on, että yksi- kään lapsi ei kertonut olevansa hyvä jossakin teknologiaan liittyvässä asiassa kuten pelaami- sessa. Kaikki lapset pystyivät helposti kertomaan asioita, joissa kokivat olevansa hyviä. Voikin olettaa lasten saaneen taidoistaan hyvää palautetta lähiympäristöltään, jolloin kokemus osaa- misesta ja taidoista on syntynyt.

Lempitavaraa tarkasteltaessa teknologia loistaa jälleen poissaolollaan. Lapset nostavat lempi- tavarakseen lelun. Lelut ovat laajalla skaalalla edustettuna lapsen lempitavaroina, vaikka hy- vinkin perinteiset legot ovat suurimpia lasten suosikkeja. Muutenkin hyvinkin perinteiset lelut näkyvät lempitavaroissa: auto, nukke ja erityisesti pehmolelut saivat mainintoja. Osa lapsista kuvaili lempileluaan hyvinkin tärkeäksi: tarinoita kuultiin niin yksivuotislahjaksi saadusta muu- mipehmolelusta kuin lemmikkihiiristä, jotka osoittautuivatkin pehmoleluiksi. Osa lapsista mai- nitseekin pehmolelunsa yhtenä elämänsä tärkeimpänä asiana. Lapset puhuvat pehmoleluista parhaimmillaan kuin kavereistaan, ihmisistä. Pehmolelu toimii lohduttajana, turvana, jota on kannettu mukana koko pieni elinikä tähän asti. Lelu saa jopa inhimillisiä piirteitä ja nousee merkittäväksi sosiaaliseksi suhteeksi.

Lapset kuvailivat kotiaan monipuolisesti erilaisia adjektiiveja käyttäen sekä kertoivat hyvinkin yksityiskohtaisesti, minkälainen koti on, minkälaisia huoneita siellä on, kuka siellä asuu ja missä kukakin heistä nukkuu. Kysymyksellä millainen koti sinulla on, saatiin lapsilta paljon tie- toa myös heidän perheistään. Koti yhdistyy lasten mielissä siellä asuviin ihmisiin eikä vain ko- din fyysisten tilojen kuvailuun. Tässäkin asiassa lapset palauttivat keskustelun ihmisuhteisiin.

Aineiston perusteella voidaan sanoa, että harrastukset tuottavat lapsille hyvinvointia. Kuusi- vuotiaiden keskuudessa oli yleistä, että lapsilla oli jokin harrastus. Kouluikään tultaessa har- rastuksia oli lähes kaikilla ja useilla enemmän kuin yksi. Harrastukset koettiin yleisesti mie- lekkäinä ja lapset olivat niistä innoissaan. Oli myös paljon harrastuksia, joita lapset joskus ha- luaisivat harrastaa. Yleisimmin lasten harrastukset liittyivät johonkin liikunta- tai urheilula- jiiin. Muita harrastuksia oli partio ja musiikkiin liittyvät harrastukset.

Harrastuksista hyvinvointia tuottavana tekijänä löytyy myös kolikon toinen puoli ajankäytön ja vapaa-ajan merkityksellisyydestä. Aktiivinen ja virikkeellinen arki on varmasti tavoiteltava tila, mutta voiko liiallinen tekeminen kääntyä hyvinvointia vastaan? On perusteltua esittää ky- symyksiä siitä, voiko lapsella olla liikaa harrastuksia tai muuta aikaa vievää sisältöä arjessa, ettei hän ehdi rauhoittua ja vain olla. Eräs haastateltu lapsi kertoi, että hänellä on kolme har- rastusta eikä siksi kovin paljoa vapaa-aikaa. Toinen haastateltava puolestaan kertoi, että ei saa aloittaa uutta harrastusta, koska muuten hänellä ei olisi riittävästi aikaa olla kavereiden

kanssa. Onkin huomioitavaa, että lapsi elää hetkessä eikä hänen aikakäsityksensä ole samanlainen kuin aikuisilla. Tutkimuksessaan Kyrönlampi-Kylmänen (2007, 195) havaitsi, että lapsi kaipaa arkeen rauhaa, jolloin jää aikaa leikille kavereiden kanssa ja yhdessäololle vanhempien kanssa. Samanlaisen johtopäätöksen voimme tehdä tässäkin tutkimuksessa. Vanhempien tehtävä onkin löytää tasapaino lasten ajankäyttöön ja sopivaan harrastusmäärään vapaa-aikaa unohtamatta.

Harrastusten lisäksi melkein kaikki lapset kertoivat iltarutiineistaan yksityiskohtaisesti. Valtaosa mainitsi hampaiden pesun ja iltapalan. Tämän lisäksi puolet lapsista kertoi, että heillä luetaan iltasatu ennen nukkumaanmenoa. Aineistoa tarkastellessa rutiinien merkitys ja yleisyys nousi keskiöön lasten puheessa. Rutiinit luovat lapsille ennakoitavuutta ja näin ollen turvaa.

7.2 Lapsen hyvinvointia haittaavat tekijät

Psyykkisen hyvinvoinnin teemasta lapsilta kysyttiin myös hyvinvointia haittaavista asioista. Lapsilta kysyttiin heidän kokemuksiaan pahasta mielestä ja peloista. Merkittävä negatiivisia tunteita ja pahaa mieltä tuottava ilmiö, joka nousi aineistosta, oli väkivaltaan ja kiusaamiseen liittyvät kokemukset. Väkivaltaa ja/tai kiusaamista oli kokenut jopa 47 % haastatelluista lapsista.

Kiusaamisen yhteyttä lasten psykosomaattiseen oireiluun on tutkittu Suomessa. Tutkimusaineistona käytettiin alakoulun 4.-6. -luokkalaisille lapsille toteutettua Koulun hyvinvointiprofiili -kyselyä. Kysely toteutettiin lukuvuonna 2012-2013 ja vastaajia kyselyyn oli n=16 232. Tutkimuksen mukaan kyseisenä lukuvuonna 21 % prosenttia kyselyyn vastanneista oli itse osallistunut kiusaamiseen ja 27 % kokenut kiusaamista vähintään kerran. Monta kertaa saman lukuvuoden aikana oli kiusannut 2 % lapsista ja niin ikään monta kertaa kiusaamisen kohteeksi joutunut 7 % lapsista. Tutkimuksen johtopäätökset toivat ilmi, että koulukiusaamisella ja psykosomaattisella oireilulla on olemassa selkeä yhteys. Koulukiusaaminen on riski kaikille koulukiusaamisen osapuolille, mutta erityisesti lapsille jotka joutuvat kiusaamisen kohteeksi tai ovat sekä kiusattuja että kiusaavat itse. Tutkimuksen johtopäätösten yhteydessä todetaan, että tulevaisuudessa olisi tarpeen saada lisää tutkittua tietoa suomalaisten lasten kiusaamiskokemuksista sekä siitä, millä tavoin koulukiusaaminen heijastuu lasten hyvinvointiin. (Haataja, Konu, Koivisto & Joronen 2017, 76, 79, 85.) Väkivallan kokemus tai kiusaamisen yleisyys näyttöytyi tutkimuksessamme suurempana kuin aiemmissa tutkimuksissa, joita aiheesta on tehty. Tosin aineisto on kerätty vanhemmilta lapsilta kuin tässä tutkimuksessa. Kiusaamisen vaikutukset lasten hyvinvointiin ovat tutkimuksemme mukaan selkeästi kielteisiä.

Tutkimuksessamme päiväkotikäiset lapset kokivat fyysisen väkivallan olevan suurin syy pahaan mieleen. Fyysisen väkivallan muodoista yleisin oli lyöminen. Yleensä lyöjänä on samaan ikäryhmään kuuluva lapsi ja lyömiset tapahtuvat pääsääntöisesti päiväkodissa. Päiväkodissa olleet lapset puhuivat yksinomaan fyysisestä väkivallasta. Vanhempien, jo koulussa olevien, lasten puheesta nousee selkeästi esille kiusaamisen käsite. Vastaus kysymykseen miksi nuoremmat lapset puhuvat lyömisestä ja vanhemmat kiusaamisesta, saattaa johtua lapsen ikätasosta ja kielen kehityksestä sekä siitä, miten ilmiöstä näissä instituutioissa puhutaan. Koulussa puhutaan koulukiusaamisesta ja päiväkodissa lasten väliset erimielisyydet ovat useimmin fyysisiä kuin sanallisia.

Kiusaaminen on ilmiö, joka voi olla sekä henkistä että fyysistä. Suora fyysinen ja henkinen väkivalta ovat kiusaamisen näkyvä puoli, kun taas epäsuora kiusaaminen, joka pitää sisällään vaikeammin havaittavia ilmiöitä, kuten poissulkemisen on epäsuoraa kiusaamista. Kiusaamista ja poissulkemista tapahtuu lasten keskuudessa jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Juutisen (2018, 64-66) mukaan päiväkotien arjessa lapset jättävät toisiaan leikkien ulkopuolelle käyttäen epäsuoria ilmauksia, eleitä ja äänensävyjä. Poissulkemista tapahtuu yleensä silloin, kun päiväkodin henkilökunta ei huomaa. Myös Minkkinen (2015, 82) toteaa väitöskirjassaan, että kiusaaminen korreloi lasten masennusoireiden kanssa ja sitä kautta vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa.

Tutkimuksemme mukaan paha mieltä tuottivat lasten mukaan myös erilaiset vaille jäämisen kokemukset, joista merkittävin oli leikin ulkopuolelle jääminen. Aineiston analyysin yhteydessä pohdittiin niitä merkityksiä, jotka lapset antoivat vaille jäämisen kokemuksilleen. Leikin ulkopuolelle jääminen ja etenkin sen ulkopuolelle sulkeminen ovat todellisia ilmiöitä sekä päiväkotien että koulumaailmassa. Se, että joku lapsi suljetaan leikin ulkopuolelle, on yleensä joko henkistä tai hiljaista kiusaamista. On kuitenkin huomioitava, että leikin ulkopuolelle voi jäädä muustakin syystä kuin aktiivisen kiusaamisen johdosta. Leikin ulkopuolelle jäämisen kokemukset voitaisiin siis liittää kiusatuksi tulemisen kokemuksiin, mutta näitä pettymyksen tunteita voidaan tarkastella myös muussa kontekstissa. Vaille jäämisen muita kokemuksia olivat yksinolo ja se, että lapsi ei päässyt johonkin tiettyyn paikkaan.

Hyvinvointia heikentävänä tekijänä yksinäisyys oli läsnä kahden lapsen elämässä. Lapset kertoivat, ettei heillä ole yhtään kaveria ja he viettävät aikaansa yksin. Maailmassa, jossa kaverien ja sosiaalisuuden merkitys on suuri, on yksinäisyyden kokemus jo näin pienillä lapsilla todellisuutta. Riski syrjäytymiseen on näin ollen jo olemassa. Yksinäisyyden kokemus on uhka lapsen hyvinvoinnille. Osa lapsista myös kertoi pelkäävänsä yksin jäämistä tai kaverien menettämistä, pelko on konkreettinen. Lapset kokevat yksin olemisen ja yksinäisyyden selkeäksi uhaksi omalle hyvinvoinnilleen. Lapset antavat näin vahvistusta yksinäisyyden ja tätä kautta syrjäytymisen ehkäisemiselle hyvinvoinnin uhkaajana.

Suomessa lasten yksinäisyyttä on tutkinut Junttila (2016, 149-150), joka toteaa, että lapsilla ja nuorilla yksinäisyyden kokemus on tunne, ettei ole ketään kuuntelijaa, ymmärtäjää tai tukijaa. Tutkimuksemme vahvistaa tätä. Jos jo alle kouluikäinen lapsi kuvaa, ettei hänellä ole yhtään kaveria, on meillä aikuisilla oltava keinoja puuttua tähän. On luotava välineitä, joilla yksinäisyys tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja näin voidaan sekä ehkäistä että korjata yksinäisyyden kokemista. Tämän tutkimuksen yksinäisyyden tunnistaminen yhdenkin lapsen kohdalla tekee tästä merkittävän syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta.

Syrjäytyminen on Suomen sisäministeri Kai Mykkäsen (2018) mukaan Suomen suurin turvallisuusuhka aiheuttaessaan epätoivoa ja mahdollista radikalisoitumista. Lisäksi syrjäytymisen kustannukset kansantaloudelle ovat suuret. Suomalaisia vuonna 1987 syntyneitä tutkineet toteavat, että syrjäytymistä on mahdollista ehkäistä ja edistää myös jo syntyneistä ongelmista selviytymistä ja näin myös ehkäistä kustannuksia. Syrjäytymisen ehkäisy on mahdollista panostamalla lasten hyvinvointiin ja arjen sujumiseen vaikuttamalla ympäristötekijöihin, kuten perheeseen, koulunkäyntiin, harrastuksiin ja sosiaalisisiin suhteisiin. (Hilli, Ståhl, Merikukka & Ristikari, 2017.) Tutkimuksemme vahvistaa tätä näkemystä. Sosiaaliset suhteet ovat merkityksellisimpiä lapsen positiiviseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja yksinäisyyden sekä vaille jäämisen kokemukset hyvinvointia heikentäviä tekijöitä.

Lapset kertoivat haastattelussa pelkäävänsä pimeää ja monia yksittäisiä asioita tai ilmiöitä. 26 % lapsista kertoi pelkäävänsä pimeää tai jotain mitä voisi tapahtua pimeässä. Muut yksittäiset pelot liittyivät pelottaviin mielikuvitusolentoihin tai muuten pelkoa tuottaviin hahmoihin. Yksittäisiksi peloiksi lapset mainitsivat myös sodan, väkivallan, ukkosen ja yksinolon.

Seitsemän lasta kertoi haastattelussa, että ei pelkää mitään. Tämä on mielenkiintoinen tulos ja tämänkaltaista vastausta voidaan tulkita monesta lähtökohdasta. Vastaukset voivat kertoa siitä, että osa lapsista eivät hahmottaneet haastattelutilanteessa pelon käsitettä tai eivät muuten vain halunneet puhua peloistaan. Toki lapset saattoivat myös kokea, etteivät he pelkää mitään. Toisaalta pelon tunne saattoi olla näiden lapsien kohdalla sellainen, joka tapahtuu hetkessä ja jota on vaikea kuvata tai tunnistaa tilanteen ulkopuolella. Voi olla, ettei lapsi ole kohdannut mitään yksittäistä tapahtumaa, mikä olisi aiheuttanut pelon tunteen ja jäänyt näin mieleen eikä pimeä aiheuta juuri heille pelkoa. Pienet lapset elävät suojatussa ympäristössä vanhempien välittömässä läheisyydessä eikä pelot kosketa heitä, koska vanhemmat ovat turvana ja selittämässä ilmiöitä. Isompien lasten reviirien kasvaessa myös pelottavat hetket voivat syntyä ja kohtaamiset ison koiran tai telkkarista nähty pelottava hahmo tapahtua, kun lapsi on yksin eikä mahdollisuutta vanhemman tukeen ole ja näin pelko voi hetkessä syntyä. Tässä on jälleen huomioitava kehityspsykologinen näkökulma. Nurmen ym. (2014, 115) mukaan lasten tunneilmaisu ja kyvykyys tulkita omia ja muiden ihmisten tunteita kehittyvät vaihe vaiheelta ja linkittyvät lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen.

7.3 Oleellista selvitetessä lasten subjektiivista hyvinvointia

Psyykkistä hyvinvointia tutkittiin neljällä kysymyksellä, joilla kaikilla saatiin oleellista tietoa lasten kokemuksellisesta hyvinvoinnista, sitä tuottavista tai heikentävistä tekijöistä. Kysymykset olivat ymmärrettäviä ja lapsien oli helppo niihin vastata. Kysymykset pahasta mielestä tai peloista eivät myös aiheuttaneet lapsissa negatiivisia reaktioita tai vaikuttaneet lasten kykyyn jatkaa haastattelua.

Kysymysten ”milloin sinulla on paha mieli” ja ”mikä sinua pelottaa” suhde toisiinsa on kiinnostava tarkastelun kohde. Ne molemmat tuottavat erilaista informaatiota lasten kokemuksista ja ohjaavat heitä pohtimaan omaa suhdettaan negatiivisia tunteita kohti. Aineiston perusteella on ilmeistä, että lapset mieltävät pahan mielen ja pelon erillisinä tunteina ja kertoivat niiden aiheutuvan eri syistä. Tästä esimerkkinä 16 lasta vastasi, että kiusaaminen ja/tai väkivalta aiheuttaa pahaa mieltä, mutta ainoastaan yksi lapsi kertoi pelkäävänsä väkivaltaa eikä yksikään kertonut pelkäävänsä kiusaamista. Tätä saattaa selittää kehityspsykologinen näkökulma ajattelun ja tunnemaailman kehityksestä. On mahdollista, että lapset eivät omassa mielessään yhdistäneet kysymyksiä toisiinsa liittyvinä, vaan ajattelivat niitä erillisinä kokonaisuuksina. Nurmen ym. (2014, 146-147) mukaan lasten ajattelu muuttuu abstraktimmaksi ja saa asteittain syvällisempiä piirteitä vasta nuoruuden kynnyksellä 11-12 vuoden iässä.

Sosiaalista hyvinvointia tarkasteltiin myös neljän kysymyksen avulla. Kysymys kuka kuuntelee sinua, aiheutti osalle lapsista hankaluuksia vastata, mutta selventävillä apukysymyksillä hekin kykenivät vastaamaan. Tutkimustulosten yhteydessä kysymysten tarkoituksia on perusteltu ja kaikki teeman kysymykset tuottivat paljon informaatiota ja kysymykset ovat oleellisia. Sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia voisi yhdistellä esimerkiksi kysymyksellä, kuka sinua hoitaa. Tämä kysymys saattaisi antaa tietoa siitä, millä tavalla lapsi kokee hoidon ja huolenpidon arjessaan, ja keneen aikuiseen hän nämä kokemukset yhdistää. Lisäksi kysymys toisi esiin, kokeeko lapsi hoivaa arjessaan vai kokeeko hän itse kantavansa huolta itsestään, jolloin mahdollisuus interventioihin olisi olemassa.

Materiaalista hyvinvointia tutkittiin kolmella kysymyksellä, mitkä antoivat tulokseksi paljon muutakin kuin materiaa. Kysymykset ovat hyviä säilyttää, mutta materiaalisen hyvinvoinnin esiintuomiseksi pitäisi kysymyksiä lisätä. Lapselta voisi kysyä, mitkä tavarat kuuluvat hänen arkipäiväänsä ja onko jotakin tavaroita, mitä lapsi kokee tarvitsevansa, mutta hänellä ei ole.

Fyysisen hyvinvoinnin teeman kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan lasten kokemuksellisuutta omasta terveydestä ja hyvinvoinnista. Lasten kokemuksellinen tieto omasta terveydentilas-

taan jäi hyvin vähäiseksi mahdollisesti siitä syystä, että teeman kysymykset eivät suoraan liittyneet sairauksiin tai terveydentilaan. Keskeisimmät johtopäätökset liittyvät siihen, että lapset harrastavat aktiivisesti ja rutiinien merkitys arjessa korostuu heidän puheessaan.

Fyysisen hyvinvoinnin kohdalla kysymyksiä on mietittävä uudelleen oleellisen tiedon saamiseksi. Nyt teeman kahden kysymyksen tuottamaa informaatiota ei voida pitää oleellisina. Kuten tutkimustulosten esittelyn yhteydessä todettiin kysymykset, milloin sinä menet nukkumaan ja mikä on lempiruokasi kotona, eivät aineiston analyysissä tuottaneet sellaista tietoa, joka havainnollistaisi lapsen omaa kokemusta omasta terveydentilastaan tai siihen vaikuttavista asioista. Sen sijaan kysymykset lasten harrastuksista ja siitä, mitä tapahtuu ennen nukkumaanmenoa, olivat mielekkäämpiä tutkimuksen kannalta. Näin ollen on todettava, että fyysisen hyvinvoinnin teemaan liittyviä kysymyksiä on muokattava enemmän tarkoitustaan palveleviksi. Mikäli halutaan kokemuksellista tietoa lasten fyysisestä terveydestä ja hyvinvoinnista, voisi olla mielekkäämpää kysyä kohdistetumpia kysymyksiä, kuten kuinka usein olet kipeä ja miten olet kipeä. Myös kysymystä ravitsemuksesta pitäisi muotoilla toisin, jotta saataisiin kuvaa lapsen ruokailutottumuksista ja niiden terveellisyydestä.

Tämän lisäksi samantyyllisiä kysymyksiä kuin, mitä tapahtuu ennen nukkumaanmenoa, voitaisiin käyttää lapsen arjen kartoittamiseen lapsen kokemana. Lapselta voisi kysyä, mitä tapahtuu ennen koulu- tai päiväkotipäivää ja mitä sen jälkeen. Eräs merkittävä osa-alue lapsen arjessa, joka rajautui tämän tutkimuksen ulkopuolelle, on päiväkotij- ja kouluviihtyvyyt. Lasten kokemuksia näistä teemoista voisi kerätä sellaisilla kysymyksillä kuin, onko päiväkodissa/koulussa kivaa tai tykkäätkö olla päiväkodissa/koulussa. Tämän lisäksi viikonlopuista olisi hyvä kysyä erikseen. Viikonloput ovat vapaapäiviä ja niiden sisältö on tällöin hyvin erilainen verrattuna arkipäivään, jotka rytmittyvät päiväkotij- ja koulupäivän mukaan. Harrastuksiin liittyvä kysymys antoi näkökulmaa siihen, millä tavalla lasten viikko ajankäytännöllisesti rakentui ja se on oleellinen säilyttä.

Tutkijoiden tarkoituksena oli kodista kysyttäessä saada selville, minkälaisessa fyysisessä ympäristössä lapsi elää ja kokeeko lapsi, että hänellä on siellä oma paikkansa. Kysymyksenasettelulla, millainen koti sinulla on, annettiin lapsille mahdollisuus myös toisenlaiseen kodin kuvailuun. Lapsella oli vastauksellaan näinkin avoimeen kysymykseen mahdollisuus kertoa, jos koki kodin turvattomaksi paikaksi, kertoa siellä vallitsevasta yksinäisyydestä tai muista mahdollisesti huolta herättävistä tapahtumista tai tekijöistä. Tässä tutkimuksessa kukaan lapsista ei kuitenkaan vastauksillaan herättänyt huolta eikä vastannut mitään tällaiseen viittaavaa. Kysymys on kuitenkin sellaisenaan oleellinen lasten subjektiivista hyvinvointia selvitetessä, sillä kodin merkitys lapsen arkeen on suuri.

8 Pohdinta ja jatkokehittämisehdotukset

Tämä opinnäytetyö toteutettiin työparityöskentelynä osana Lapsen paras -yhdessä enemmän -hanketta, jossa oli tutkijaparin lisäksi mukana useita Laurea ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Hankkeella oli selkeä tavoite ja arvio toteutuksen aikataulusta. Opiskelijan näkökulmasta oli jännittävää, mutta myös mielenkiintoista ja antoisaa lähteä mukaan isompaan kokonaisuuteen tekemään tutkivaa kehittämistyötä. Opinnäytetyö sijoittui hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen ja toimi taustatutkimuksena. Sen tarkoitus oli kerätä ja analysoida lasten subjektiivista hyvinvointitietoa, jonka avulla voitaisiin myöhemmässä vaiheessa kehittää digitaalinen mittaristo lasten hyvinvointityön tueksi.

Tutkimuksessa tärkeä teema oli lapsinäkökulmaisuus. Lasten omat kokemukset ovat olleet keskiössä koko tutkimusprosessin ajan sen alkumetreiltä lähtien. Lapset on koettu arvokkaina itsessään ja heidän näkökulmansa näkyy prosessin eri vaiheissa. Tutkimuskysymykset on rakennettu lasten kokemusten ympärille ja niiden kautta tarkastellaan aihetta kahdesta eri näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmä valittiin niin, että se olisi mahdollisimman laajaa informaatiota tuottavaa ja ennen kaikkea lapsille ymmärrettävä. Lasten kohtaamiseen varattiin aikaa ennen tutkimuksen tekoa ja kaikki lapset tavattiin etukäteen, jotta heidän olisi helpompi osallistua varsinaiseen tutkimukseen. Lapsille itselleen annettiin päätäntävalta tutkimukseen osallistumisesta. Lasten yksilöllisyys ja tunteet otettiin huomioon haastattelun aikana ja mahdollisuus vastaamatta jättämiseen kerrottiin ja lapsia kannustettiin vastaamaan juuri niin kuin itse halusivat. Haastattelutilanteesta pyrittiin tekemään miellyttävä, lasta huomioiva kokemus, josta lapsen oli helppo palata normaaliin päiväjärjestyksen mukaiseen toimintaan. Lapselle annettiin kiitokset sanallisesti sekä pieni palkkio tutkimukseen osallistumisesta, jotta lapsi ei olisi ollut vain antavana osapuolena. Tutkijoiden tavoitteena oli jättää lapsille kokemus osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta, mikä arviomme mukaan täyttyi, sillä jokainen lapsista lähti hymyssä suin haastattelutilanteesta ja kykeni palaamaan päiväkodin tai koulun ohjelmaan vauhtia. Tutkimuksen analyysi ja johtopäätökset ovat niin ikään tehty lasten maailmaa havainnollistamalla.

Tutkimuksemme tuotti laajan haastatteluaineiston, joka pitää sisällään 34 yksilöllistä ja ainutlaatuista kohtaamista. 34 lasta istuivat tutkijoiden kanssa alas ja kertoivat omasta elämästään ja kokemuksistaan. Tieteellisessä mielessä näin laajalla haastatteluaineistolla on monenlaista käyttöä ja se tuo lisäarvoa lasten subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimukseen. Tutkimuksemme pohjalta syvensimme ymmärrystämme lapsen kokemuksellisuudesta ja saimme uusia näkökulmia lasta osallistavasta tutkimuksesta. Mielestämme tärkeintä oli kuitenkin tutkimuksen inhimillinen arvo, joka toteutui lasten kohtaamisen ja heidän kuuntelemisensa kautta.

Opinnäytetyön tekeminen hankkeeseen tai niin sanotusti tilaustyönä on omanlaisensa kokemus verrattuna henkilökohtaisen tutkielman tekemiseen. Hanketyö vaatii, mutta myös antaa paljon. Opiskelijan on kyettävä asennoitumaan siihen, että vaikka hän johtaakin itsenäisesti omaa tekemistään, niin häneltä vaaditaan myös valmiutta yhteisesti sovittujen asioiden hoitamiseen aikataulun puitteissa. Opinnäytetyön tekeminen hankkeessa eroaa henkilökohtaisen tutkielman tekemisestä myös siinä, että oma tutkimus on osa laajempaa kokonaisuutta ja ne päätökset ja valinnat, jotka opiskelija tekee, tulisi muokata sellaisiksi, jotka palvelisivat koko hanketta mahdollisimman hyvin. Hanketyö vaatii itsenäisen työskentelyn ja tiimityötaitojen yhdistämistä. Hanketyöhön kuuluu ominaisena osana epävarmuustekijät ja yllättävät tilanteet. Tästä johtuen opiskelijan on hyvä valmistautua siihen, että alkuperäiseen suunnitelmaan voi tulla suuriakin muutoksia ja kykyä adaptoitua uusiin tilanteisiin koetellaan.

Hankkeessa toteutimme tämän tutkimuksen itsenäisesti ja pyysimme ohjausta lähinnä tutkimuksen nivelkohdissa, kuten aineiston analyysin yhteydessä. Raportoimme tiiviisti tutkimuksen edistymisestä tutkimusryhmälle ja informoimme heille tekemistämme ratkaisuksista. Selkeänä hyötynä näemme sen, että opinnäytetyön tekeminen hankkeeseen on opiskelijalle turvallinen ympäristö saada valmennusta hanketyöhön ja sitä kautta myös nykypäivän työelämän realiteetteihin. Opinnäytetyön tekeminen hankkeeseen myös omalta osaltaan rohkaisee itsenäiseen työskentelyyn ja valmentaa kohti tutkivaa työtapaa, jota tarvitaan sosiaalialalla, kun suunnitellaan käyttäjälähtöisiä palveluita, tehdään toimintatutkimusta tai halutaan toteuttaa vaikuttavuuden arviointeja.

Opinnäytetyön työelämäyhteys on monitasoinen. Ensinnäkin se on osa laajempaa hanketta, jossa Laurea -ammattikorkeakoululla on keskeinen rooli. Erilaiset hankkeet ja projektit, joiden tarkoitus on kehittää ja lisätä asiantuntemusta, ovat osa korkeakoulujen arkea. Opiskelijat ovat hankkeessa toteuttamassa sen eri osia ja rakentavat opinnäytetyönsä niiden ympärille. Lapsen paras -yhdessä enemmän -hanke ”tilasi” meiltä 5 -8 -vuotiaiden lasten subjektiivisen hyvinvointitutkimuksen, jotta se saisi taustatietoa digitaalisen mittariston kehittämiseen. Me puolestamme vastasimme kutsuun ja keräsimme kattavan aineiston lasten kokemuksellisuudesta hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Keräämämme aineisto myös jää hankkeen hallintaan ja tulee aikanaan palvelemaan sen myöhempiä vaiheita.

Kuten todettu, opinnäytetyömme oli kehittämistyöhön liittyvä taustatutkimus. Tästä syystä välittömät vaikutukset työelämään ovat vähäiset, mutta huomio tulisi kiinnittää kokonaisuuteen ja tunnistaa opinnäytetyömme asema ja rooli Lapsen paras -yhdessä enemmän -hankkeen vaikutuksissa työelämään. Toisin sanoen, opinnäytetyömme laajempi yhteys työelämään on aikanaan kehitetyn mittariston käytännön sovellukset ja toivon mukaan myös pysyvät käytönotot niin varhaiskasvatukseen kuin koulujenkin hyvinvointityössä.

Opinnäytetyön työelämäyhteyksien pohdinnan yhteydessä ajattelee myös niitä yksiköitä, joissa lasten haastattelut toteutettiin. Jo se, että yksikkötasolla lähdetään mukaan tällaisiin tutkimuksiin ja hankeyhteistyöhön osoittaa aidon kiinnostuksen lasten hyvinvointia ja kehittämistä kohti. Lasten kokemuksellisuudesta ja subjektiivisesta hyvinvoinnista on tärkeää saada lisää tutkittua tietoa. Olisi hienoa, jos tutkimuksemme lisäisi entisestään tutkimuksessa mukana olleiden yksiköiden kiinnostusta hyvinvointitutkimusta ja oppilaitosyhteistyötä kohti sekä vielä lisää, kannustaisi muitakin yksiköitä samankaltaiseen toimintaan.

Vaikka tutkimuksellamme ei ole välitöntä työelämäyhteyttä, antaa se kuitenkin välineen lasten hyvinvointitiedon keruuseen ja lasten osallisuuden kasvattamiseen niin varhaiskasvatuksessa kuin alakouluissa ja kokonaisvaltaisesti lasten elämässä. Tutkimuksemme toteuttaminen antaa esimerkin, miten ja millä kysymyksillä lasta voi kuulla hänen hyvinvoinnistaan. Kun lapselle antaa mahdollisuuden kertoa asioistaan, kertoo lapsi niistä mielellään. Rauhallisella, lapsen kuulemiseen varatulla ajalla voi lapselta saada paljon sellaista tietoa, jota lapsi ei keskellä lapsiryhmää tuo ilmi. Tämän kysymyspatteriston läpikäymisellä lapsen kanssa on mahdollisuus niin lapsen vahvuuksien kuin mahdollisten huolien esiintuomiseen. Huolien esiintuominen luo perusteet tarvittaviin interventioihin lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lasten vastaukset luovat myös hyvän pohjan vanhempien kanssa käytäviin kasvatuskumppanuuskeskusteluihin.

Tutkimuksemme antaa lähtökohdat hyvinvointimittarin kehittämiseksi. Kehitettävällä mittarilla on mahdollisuus saada luotettavaa tietoa lasten elämästä ja päivittäisistä toiminnoista, ajankäytöstä ja erityisesti lasten omista käsityksistä ja arvioista omasta hyvinvoinnistaan. Mittarin tavoitteena on parantaa lasten hyvinvointia lisäämällä tietoisuutta lasten, perheiden ja yhteisöjen parissa, mutta myös yleisesti poliitikkojen, mielipidevaikuttajien, ammattilaisten ja koko väestön keskuudessa.

Mittarin avulla on mahdollista saada tietoa usealla eri tasolla lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista ja näin se toimii esimerkiksi mielenterveyden edistämisen työkaluna erityisesti syrjäytymisen ehkäisyssä. Mittarilla on myös mahdollista kerätä systemaattista, valtakunnallista tietoa lastensuojeluasiakkaista ja heidän hyvinvoinnistaan. Mittarin avulla on mahdollista kohdentaa sosiaalityön interventiot oikein.

Mittarin avulla tietoa lapsen subjektiivisesta hyvinvoinnista on saatavissa niin kvantitatiivisessa kuin kvalitatiivisessa muodossa. Mittari mahdollistaa interventiot yksittäisen lapsen kohdalla, mutta samalla mittari kerää tietoa koko päiväkodin lapsiryhmästä. Tällöin interventiot voi kohdentaa koskemaan yhtä päiväkotiryhmää ja lapset voi osallistaa itse miettimään, mihin heidän hyvinvoinnissaan tulisi keskittyä. Mittari tuottaa myös vertailukelpoista tietoa päiväkodeittain, kunnittain, maakunnittain ja valtakunnallisesti päätöksenteon tueksi mielenterveyden edistämistyöhön.

Tutkimuksemme laajaa, laadullista aineistoa voi myös käyttää tulevissa tutkimuksissa. Aineistosta voi tehdä vertailevaa tutkimusta, jossa tarkastellaan lapsen sukupuolen merkitystä hyvinvoinnin kokemuksille. Vertailevan tutkimuksen mahdollisuus on myös aineiston tarkasteluun eri ikäryhmittäin. Aineistosta voisi tehdä myös syväanalyyseja, sillä tässä tutkimuksessa olemme tutkimuskysymystemme mukaan tarkastelleet lasten hyvinvoinnin kokemuksia kokonaisuutena.

Minkä takia sitten lasten kokemuksia ja ajatuksia hyvinvoinnista tulisi kerätä ja entä minkä vuoksi uudenlaisia mittareita tulisi kehittää lasten hyvinvointityön tueksi? Lasten hyvinvointia tarkastellaan paljon ulkoisten tekijöiden kautta. Näillä tekijöillä on epäilemättä paikkansa ja omat vaikuttimensa lasten hyvinvointiin. Ymmärrys lasten subjektiivisen kokemuksellisuuden merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen on kuitenkin kasvanut merkittävästi. McAuleyn, Morganin ja Rosen (2010, 64-65) mukaan subjektiivisen kokemuksen osuus lasten hyvinvoinnista on tunnustettu merkittäväksi alan asiantuntijoiden parissa. Tästä johtuen se tulisi aina huomioida, kun arvioidaan lasten hyvinvointia.

Subjektiivisen hyvinvoinnin kokemusten tuottamat hyödyt niin terveyteen, tuloihin kuin sosiaaliseen käyttäytymiseen ovat kiistattomia. Hyvinvoinnin kokemusten hyötyjen parempi ymmärtäminen voi johtaa hyvinvoinnin edistämisen keskeisemmäksi osaksi politiikkaa sen kustannustehokkuuden johdosta. Subjektiivisen hyvinvoinnin korostaminen vaikuttaa positiivisesti useaan politiikan osaan terveydestä liikenneturvallisuuteen ja yksilön sekä yhteiskunnan korkean hyvinvoinnin tasoon. Onkin tärkeää, että hyvinvointi nostetaan aktiivisesti politiikan keskiöön ja synnytetään olosuhteet, joissa kaikki voivat kukoistaa. (DeNeve, Diener, Tay & Xue-reb 2013, 20.)

Käsite lasten hyvinvointi on muuttumassa enenevässä määrin ja siihen on tullut mukaan lasta osallistavia piirteitä sekä ajatusta lapsen aktiivisesta toimijuudesta. He ovat omalla tavallaan oman hyvinvointinsa asiantuntijoita. Lapsitutkimuksen maaperä muuttuu uuden tiedon mukana ja tähän muutokseen on pystyttävä vastaamaan. Teknologian kehityksen, kuten myös teoreettisen tiedon, myötä uudenlaisten mittareiden kehitys mahdollistuu. Tämä kehityssuunta tähtää lasten hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja sen mittaamiseen. (Ben-Arieh 2010, 129-130.)

Vaikka tutkimustamme voi jo nyt pitää lapsinäkökulmaisena, ei se täytä sen kaikkia osia. Vielä enemmän lapsinäkökulmainen tutkimuksemme olisi voinut olla, jos lapset olisi otettu osaksi tutkimusryhmää analysoimaan tuloksia ja vetämään niistä johtopäätöksiä. Tällä tavalla lasten maailma ja heidän asioille antamat merkitykset olisivat varmasti olleet vielä lähempänä. Seuraaviin tutkimuksiin lasten hyvinvoinnista ja varsinkin lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista tulisikin tutkimusryhmään ottaa ainakin yksi lapsitutkija mukaan koko prosessiin lapsinäkökulman vahvistamiseksi.

Tämä tutkimus täyttää sille asetetun tilauksen ja mahdollistaa hankkeen jatkotyöskentelyn digitaalisen hyvinvointimittarin kehittämiseksi. Tutkimuksemme antaa vastauksen tutkimuskysymyksiimme ja annamme parannusehdotuksemme jatkotyöskentelyyn. Osoitamme myös, miten tutkimuksessamme käyttämämme tutkimusmenetelmää voi jo tällaisenaan käyttää välineenä lasten osallisuuden vahvistamiseen niin varhaiskasvatuksessa kuin kokonaisvaltaisesti heidän elämässään.

Tätä tutkimusta tehtäessä tuli usein mieleemme lapsen asema ja rooli yhteiskunnassamme. Lapset ovat erilaisten palveluiden piirissä jo varhaisimmista vaiheistaan lähtien. Tästä syystä koemme, että jo palveluiden kehittämisen näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää saada niiden käyttäjien ääni kuuluvaksi. Suomessa tullaan lähivuosina näkemään monenlaisia muutoksia etenkin sosiaali- ja terveysalalla. Rakenteelliset muutokset, teknologian kehitys ja digitaalisuuden lisääntyminen muokkaavat palveluita. Nämä muutokset heijastuvat monella tapaa myös lapsiin ja tästä syystä on tärkeää, että heitä ei nähdä yksinomaan tekemisen kohteina vaan myös omien elämiensä aktiivisina toimijoina.

Lähteet

Painetut

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aarnos, E. 2015. Kouluun lapsia tutkimaan: Havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Andrews, A-E. & Ben-Arieh, A. 1999. Measuring and monitoring children's wellbeing across the world. *Social work*. Vol 44:2, 105-115.

Alanen, L. 2009. Johdatus lapsitutkimukseen. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) 2009. Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9-30.

Alanen, L. & Karila, K. (toim.) 2009. Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino.

Alatartseva, E. & Barysheva, G. 2015. Well-being: Subjective and Objective Aspects. *Procedia - Social and Behavioural Sciences*. Vol 166, 36-42.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Bell, A. 2007. Designing and testing questionnaires for children. *Journal of research in nursing*. Vol 12:5, 461-369.

Ben-Arieh, A. & Goerge, R. 2001. Beyond the numbers: How do we monitor the state of our children? *Children and youth services review*. Vol 23:8, 603-631.

Ben-Arieh, A. 2010. Developing indicators for child Well-being in a changing context. Teoksessa McAuley, C. & Rose, W. (toim.) 2010. *Child Well-Being: Understanding Children's lives*. Lontoo: Jessica Kingsley publishers, 129-142.

Ben-Arieh, A. 2012. How do we monitor the "state of our children"? Revisiting the topic in honour of Sheila B. Kamerman. *Children and Youth Services Review*. 2012. 34., 569-575.

Bradshaw, J., Keung, A., Rees, G. & Goswami, H. 2010. Children's subjective well-being: International comparative perspectives. *Children and Youth Services Review*. 2011. 33., 548-556.

Bradshaw, J. & Rees, G. 2017. Exploring national variations in child subjective well-being. *Children and Youth Services Review* 2017. 80, 3-14.

Brotherton, G., Davies, H. & McGillivray, G. (toim.) 2010. *Working with Children, Young People and Families*. Lontoo: Sage Publications.

Butler, S., Gross, J., & Hayne, H. 1995. The effect of drawing on memory performance in young children. *Developmental Psychology* 31, 597-608.

Clark, A. & Moss, P. 2011. *Listening to Young Children: The Mosaic approach*. Second edition. Lontoo: Jessica Kingsley Publisher.

Crivello, G., Camfield, L. & Woodhead, M. 2009. How can children tell us about their wellbeing? Exploring the potential of participatory research approaches within young lives. *Social Indicators Research* 2009 Vol 90:1, 51-72.

- Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, R. ja Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Farrell, A. (toim.) 2015. The sage handbook of early childhood research. Lontoo: Sage Publications.
- Gabb, J. 2010. Researching Intimacy in Families. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gallagher, M. 2009. Ethics. Teoksessa Tisdall, E.K.M., Davis, J.M. & Gallagher. (toim.) 2009. Researching with Children & Young People. Research Design, Methods and Analysis. Lontoo: Sage Publications, 11-64.
- Garrett, P. M. 2013. Pierre Bordieu. Teoksessa Gray, M. & Webb, S. (toim.) Social work theories and methods. 2013. 2. painos. Lontoo: Sage Publications, 37-44.
- Gonzales-Carrascosa, M., Malo, S., Casas, F., Crous, G., Baena, M. & Navarro, D. 2015. The assessment of Subjective Well-being in Young Children: Strengths and Challenges. Journal of Social research and policy December 2015. Vol 6:2., 71-82.
- Gray, M. & Webb, S. (toim.) 2013. Social work theories and methods. 2. painos. Lontoo: Sage Publications.
- Fattore, T., Mason, J. & Watson, E. 2005. Children's conceptualization(s) of their well-being. Social Indicators research 2007. 80, 5-29.
- Gillett-Swan, J. & Sargeant, J. 2015. Wellbeing as a Process of Accrual: Beyond Subjectivity and Beyond the Moment. Social Indicators Research. Vol 112:1, 135-148.
- Haataja, A., Konu, A., Koivisto, A-N. & Joronen, K. 2017. Koulukiusaaminen ja psykosomaattinen oireilu 4.-6.-luokkalaisilla tytöillä ja pojilla. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. Vol 54, 76-89.
- Hagger, L. 2009. The child as vulnerable patient. Protection and Empowerment. Medical Law and Ethics. Farnham: Ashgate.
- Helavirta, S. 2011. Lapset hyvinvointiedon tuottajina. Tampere: Yliopistopaino.
- Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. 2017. Syrjäytymisen hinta - case investoinnin kannattavuuslaskelmasta. Yhteiskuntapolitiikka 82: 6, 663-675.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hyvärinen M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusu-
vuori J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 11-45.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusu-
vuori J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja.
Tampere: Vastapaino.

Junttila, N. 2016. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Teoksessa Saari, J. (toim.) 2016. Yksinäisten
Suomi. Tallinna: Gaudeamus, 149-163.

Juutinen, J. 2018. Kuuluvana vai poissuljettuna? Pieniä kertomuksia yhteenkuuluvuuden poli-
tiikasta päiväkodeissa. Oulun yliopisto. Tampere: Juvenes print.

Karlsson, L. 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson,
L. & Karimäki, R. (toim.) 2012. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan.
Suomen kasvatustieteellinen seura. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 17-66.

Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) 2012. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toi-
mintaan. Suomen kasvatustieteellinen seura. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana - Eksistentiaalis-fenomenologinen haas-
tattelututkimus. Rovaniemi: Lapin Yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutki-
muksen etiikka. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Yliopistopaino.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden
ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino.

Liamputtong P. & Fernandes S. 2015. What makes people sick? The drawing method and chil-
dren's conceptualization of health and illness. Australasian Journal of Early Childhood. Vol
40:1, 23-32.

Mashford-Scott, A., Church, A. & Tayler, C. 2012. Seeking Children's Perspectives on their
Wellbeing in Early Childhood Settings. International Journal of Early childhood. Vol 44:3, 231-
247.

Maslow, A. 1943. A theory of human motivation. Psychological Review, Vol 50:4, 370-396.

Mason, J. 2006. Mixing methods in a qualitative driven way. Qualitative research, Vol 6:1, 9-
25.

McAuley C., Morgan, R. & Rose, W. 2010. Children's views on Child Well-being. Teoksessa
McAuley, C. & Rose, W. (toim.) 2010. Child Well-Being: Understanding Children's lives. Lon-
too: Jessica Kingsley publishers, 39-66.

McAuley, C. & Rose, W. (toim.) 2010. Child Well-Being: Understanding Children's lives. Lon-
too: Jessica Kingsley publishers.

Minkkinen, J. 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset
suhteet alakoulussa. Tampere: Yliopistopaino.

Nieminen, L. 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Lagström,
H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen
etiikka. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Yliopistopaino, 25-42.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen
psykologinen kehitys. 5. uudistettu painos. Juva: PS-Kustannus.

O'Reilly, M. & Dogra, N. 2017. Interviewing children and young people for research. Lontoo: Sage publications.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96. 4. painos. Helsinki: Next print.

Poikolainen, J. 2014. Lasten positiivisen hyvinvoinnin tutkimus - metodologisia huomioita. Nuorisotutkimus 2/2014, 3-22.

Ravens-Sieberer, U., Devine, J., Bevans, K., Riley A., Moon J., Salsman, J. & Forrest, C. 2014. Subjective well-being measurement for children were developed within the PROMIS project: representation of first results. Journal of clinical epidemiology. Vol 67:2, 207-218.

Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46-86.

Saari, J. 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, J. (toim.) 2016. Yksinäisten Suomi. Tallinna: Gaudeamus.

Schues, C. and Rehmman-Sutter, C. 2013. The Well- and Unwell-Being of a Child. Topoi. Vol 32:2, 197-205.

Shaw, I. & Holland, S. 2014 Doing Qualitative Research in Social Work. Los Angeles: Sage Publications.

Sixsmith, J., Gabhainn, S.N., Fleming, C. & O'Higgins, S. 2007. Childrens', parents' and teachers' perceptions of child wellbeing. Health Education. Vol 107:6, 511-523.

Smith, C. 2010. Research with children, young people and families. Teoksessa Brotherton, G., Davies, H. & McGillivray, G. (toim.) 2010. Working with Children, Young People and Families. Lontoo: Sage Publications, 149-163.

Strandell, H. 2010a. From structure-action to politics of childhood. Sociological childhood research in Finland. Current Sociology. Vol 58:2, 165-185.

Strandell, H. 2010b. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Yliopistopaino, 92-112.

Syrjälä, L., Estola, E. & Puroila, A-M. 2013. Mihin tarvitaan trendileluja? Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus, 151-163.

Tisdall, E.K.M., Davis, J.M. & Gallagher. (toim.) 2009. Researching with Children & Young People. Research Design, Methods and Analysis. London: Sage Publications.

Tisdall, K. 2015. Participation, rights and 'participatory' methods. Teoksessa Farrell, A. (toim.) 2015. The sage handbook of early childhood research. Lontoo: Sage Publications, 73-88.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä: Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Suomen yliopistopaino.

Vehkalahti, K., Rutanen, N., Lagström, H. & Pösö, T. 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Yliopistopaino, 10-23.

Wallander, J. & Koot, H. 2016. Quality of life in children: A critical examination of concepts, approaches, issues and future directions. Clinical Psychology review 45, 131-143.

Wesson, M., & Salmon, K. 2001. Drawing and showing: Helping children to report emotionally laden events. Applied Cognitive Psychology 15, 301-319.

Sähköiset

De Neve, J.E., Diener, E., Tay, L. & Xuereb, C. 2013. The Objective Benefits of Subjective Well-Being. CEP Discussion Paper No 1236. Viitattu 9.5.2018.
<http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp1236.pdf>

ISCWeB 2017. Viitattu 14.12.2017. <http://www.isciweb.org/Default.asp>

Lapsen paras - yhdessä enemmän. Pääkaupunkiseudun lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman uusi hankesuunnitelma. 2017. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca. Viitattu 27.11.2017.
http://www.socca.fi/files/5896/UUSI_Lapsen_paras_yhdessa_enemman_hankesuunnitelma_24.10.2017.pdf

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE). 2018. Viitattu 25.5.2018.
<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

WHO (World health organization). 2006. Constitution of the world Health organization. Viitattu 20.5.2018. http://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf

Julkaisemattomat

Mykkänen, K. 2018. Puheenvuoro Suuronnettomuuspäivillä 5.4.2018. Laurea Tikkurila. Vantaa.

Kuviot

Kuvio 1: Lapsen hyvinvointimalli (Minkkinen 2015)	13
Kuvio 2: Haastattelua varten valmisteltu tila.....	22
Kuvio 3: Tutkimustulosten purkua teemoittain.....	26
Kuvio 4: Lasten piirustuksia aiheesta " Hyvä elämä"	34
Kuvio 5: Iloiseksi minut saa	36
Kuvio 6: Milloin sinulle tulee paha mieli?.....	37
Kuvio 7: Minua kuuntelee.....	41
Kuvio 8: Minulle on tärkeää	42
Kuvio 9: Lasten harrastuneisuus.....	44

Taulukot

Taulukko 1: Tutkimukseen osallistuneet lapset	20
Taulukko 2: Esimerkki aineiston luokittelusta	27

Liitteet

Liite 1: Tiedote tutkimuksesta lasten vanhemmille	67
Liite 2: Haastattelurunko	68

Liite 1: Tiedote tutkimuksesta lasten vanhemmille

Tiedote tutkimuksesta lasten vanhemmille

Arvoisat vanhemmat,

Pyydämme teitä kohteliaimmin osallistumaan LAPE-hankkeen tutkimukseen, missä selvitetään 5-8-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin kokemuksia. LAPE-kehittämishanke on pääkaupunkiseudun yhteinen tutkimushanke ja tutkimusyksiköt ovat valikoituneet projektin kehittämiskoordinaattoreiden avulla. Tutkijat ovat kiinnostuneita, mitkä asiat tuottavat lapselle hänen omasta mielestään hyvää mieltä, mikä on hänen elämässään tärkeää ja mitä hän itse ajattelee omasta hyvinvoinnistaan. Tutkimustulosten perusteella tavoitteena on kehittää mittari, jolla lasten omaan kokemukseen perustuvaa hyvinvointia voidaan tulevaisuudessa mitata. Tutkimusaineistoa käytetään myös kansainvälisen vertailevan hyvinvointitutkimuksen tekoon, missä vertaillaan suomalaisten ja intialaisten lasten hyvinvointikokemuksia.

Tutkimus tehdään haastattelemalla lapsia. Tutkimustilanne aloitetaan piirittämällä lasta, jotta hänelle tulisi hyvä olo tilanteessa ja tutkijan kysymyksiin olisi mukavampi vastata. Toisessa vaiheessa haastatellaan osaa tutkimukseen osallistuneen lapsen vanhempaa/vanhempia. Tavoitteena tässä vaiheessa on selvittää vanhempien näkemyksiä lapsensa hyvinvoinnista ja verrata heidän käsityksiään lapsen omiin näkemyksiin. Vanhemmille tämä on mahdollisuus kurkistaa lasten omiin käsityksiin hänelle tärkeistä asioista. Haastattelut nauhoitetaan myöhempää tarkastelua varten. Aineistoa voivat tarkastella ainoastaan tutkimuksen tekijät, emmekä kirjaa haastateltavista muita tietoja kuin iän, sukupuolen ja etunimen. Tutkimustuloksista lasten nimiä eikä tutkimuspaikkaa ole tunnistettavissa.

Tutkimus tehdään päiväkotitai koulupäivän aikana erikseen sovittuna ajankohtana vuoden 2018 tammi-helmikuussa. Ennen varsinaista haastattelua tutkijat käyvät esittäytymässä lapsille edeltävänä päivänä ja vahvistamassa haastatteluajat. Vanhempien haastattelut sovitaan erikseen vanhempien kanssa keväällä 2018. Tutkimus on vapaaehtoinen perheille.

Tutkimuksesta saa lisätietoa yliopettaja Päivi Marjaselta, Laurea-ammattikorkeakoulu, paivi.marjanen@laurea.fi

Tällä allekirjoituksella vahvistan luvan perheeni osallistumiseen tutkimukseen.

Tällä allekirjoituksellani kiellän perheeni osallistumisen tutkimukseen.

Paikka ja aika

Lapseni etunimi ja ikä

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 2: Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

PIIRRÄTTÄMISKYSYMYS:

Piirrä kuva aiheesta hyvä elämä. Piirrä muutama asia, joita siihen kuuluu.

HAASTATTELUKYSYMYKSET:

Kuvan tulkinta:

Kerro minulle, mitä olet piirtänyt kuvaan.

Psyykinen hyvinvointi:

Mikä tekee sinut iloiseksi?

Missä olet hyvä?

Milloin sinulla on paha mieli?

Mikä sinua pelottaa?

- Apukysymys: Mikä siinä pelottaa?

Sosiaalinen hyvinvointi

Kenen kanssa vietät aikaasi?

- Apukysymyksenä: Kotona, päiväkodissa/koulussa?

Mitä teette yhdessä?

Minkä nimisiä kavereita sinulla on?

- Apukysymys: Keitä he ovat?

Kuka kuuntelee sinua?

- Apukysymys: Keitä he ovat?

Materiaalinen hyvinvointi

Mikä on sinulle tärkeää?

Mitkä ovat sinun lempitavaroitasi?

Millainen koti sinulla on?

- Apukysymyksenä: Onko sinulla oma huone, keittiö, olohuone, makuuhuoneita?

Fyysinen hyvinvointi

Milloin sinä menet nukkumaan?

Mitä tapahtuu ennen nukkumaan menoa?

- Apukysymys: syötkö iltapalaa, pesetkö hampaat, luetaanko iltasatu?
Harrastatko jotain? Mitä haluaisit harrastaa?

Mikä on sinun lempiruokasi kotona?

Lopuksi

Millainen on kiva päivä?